ISSN 2353-9569

Edu-wsparcie

czasopismo elektroniczne
Biblioteki Pedagogicznej w Ciechanowie

Nr 21

Ciechanów 2024

Redakcja

- Anna Mieszkowska

dyrektor Biblioteki Pedagogicznej

w Ciechanowie

- Bożena Lewandowska
- Monika Biedrzycka-Gładka

e-mail: biuletyn.bpciechanow@gmail.com

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA W CIECHANOWIE

ul. 17 Stycznia 49

06-400 Ciechanów

tel. 23 672 33 77

http://www.bpciechanow.edu.pl/

bpciechanow@gmail.com

SPIS TREŚCI

ZASADY PUBLIKACJI 1

OD REDAKCJI 2

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Bożena Lewandowska *Magiczny świat rozszerzonej rzeczywistości z aplikacją Quiver*……...3

Joanna Opozda-Zawadzka *Kolorowa podróż z Weavesilk i nie tylko* 6

Justyna Wasiak *Gra sceniczna uczniów na lekcjach historii* 11

Magdalena Andura, Ewelina Ochnik *Savoir vivre na co dzień* 19

Beata Michalak *"Wiosenne kodowanie". Metoda stacji zadaniowych*…..……..…….23

Dorota Sitek *Wakacyjna wyspa siedmiu kolorów tęczy*…….…..……..…….29

Ewa Bochynek *Terapia zajęciowa w wałbrzyskiej Filii DBP* ……..…..……..…….. 34

WARTO WIEDZIEĆ

Klaudia Kupiec *Praca przedszkola w przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki w szkole* ... 37

Bożena Lewandowska *Wychowanie przez sport i czytanie* 39

Emilia Mech *Wspieranie aktywności muzycznej w przedszkolu* 42

Renata Staszków *Rola nauczyciela w procesie adaptacji dzieci 3-letnich w przedszkolu* 51

Monika Biedrzycka-Gładka *Sztuczna inteligencja w pracy nauczyciela* 53

Anna Wesołowska *Bibliotekarz - stereotyp vs rzeczywistość* 57

Bogumiła Pawłowska *Tajemnice mózgu nastolatka* 73

RELACJE

Adriana Karwowska *Tydzień Bibliotek 2024 w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie*.77

ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Agnieszka Kołodziejska *Wychowanie przez sport* ……..... 83

WARTO PRZECZYTAĆ 87

NOTY O AUTORACH.....90

ZASADY PUBLIKACJI

- Czasopismo elektroniczne BP w Ciechanowie jest półrocznikiem, który ukazuje się w czerwcu oraz grudniu.
- Materiały do kolejnych numerów należy przesyłać do końca maja oraz listopada na adres e-mail: biuletyn.bpciechanow@gmail.com
- Wymagany format dokumentu:
  czcionka: Times New Roman, 12 pkt,
  odstęp między wierszami: 1,5 pkt,
  marginesy normalne: 2,5 cm,
  objętość: do 5 stron formatu A- 4.
- Zamieszczanie publikacji wiąże się z **nieodpłatnym** udostępnieniem tekstów w Internecie.
- Za treść publikacji, dołączane do artykułów zdjęcia (posiadanie zgody na upublicznianie wizerunku), naruszanie praw autorskich odpowiedzialność ponoszą autorzy prac.
- Redakcja zastrzega sobie prawo do dokonywania korekty w przysłanych tekstach, jednak bez naruszania treści publikacji.
- Do publikacji należy dołączyć informacje o autorze (imię, nazwisko, miejsce pracy, ewentualnie krótka notka biograficzna), adres e-mail.
- Osoby zainteresowane mogą otrzymać zaświadczenie o współpracy z biblioteką w zakresie publikacji w czasopiśmie elektronicznym.
- Przysłanie pracy ze swoimi danymi uznaje się za jednoznaczne z podpisaniem zgody na przetwarzanie danych osobowych zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. nr 133 poz. 883 z późn. zm. oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 50 poz. 580).

OD REDAKCJI

W bieżącym numerze polecamy bogatą rubrykę „Z warsztatu nauczyciela”, w której przybliżamy kolejne aplikacje związane z technologią informacyjno-komunikacyjną : QuiverVision, wykorzystującą technologię rozszerzonej rzeczywistości; Weavesilk umożliwiającą tworzenie kolorowych grafik przypominających wybuch fajerwerków; Bomomo, w której rysujemy za pomocą pulsujących punktów oraz This is sand, umożliwiającej rysowanie za pomocą sypiącego się z góry różnokolorowego piasku. Nasi współpracownicy prezentują również m.in. scenariusz przestawienia o Ignacym Janie Paderewskim, projekt edukacyjny „Savoir vivre na co dzień”, metodę stacji zadaniowych „Wiosenne kodowanie”, pomysły oraz tęczowe zabawy dla najmłodszych.

W stałej rubryce „Warto wiedzieć” polecamy m.in. ciekawy artykuły o pracy przedszkola w przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki w szkole, wspieraniu aktywności muzycznej w przedszkolu oraz roli nauczyciela w procesie adaptacji dzieci 3– letnich w przedszkolu. Udowadniamy, że sprawdzonym sposobem promocji czytelnictwa może być sport. Przybliżamy działania, w których nauczyciel może wspomagać się narzędziem sztucznej inteligencji, jakim jest chat GPT. Zmierzymy się z funkcjonującym w społeczeństwie stereotypem bibliotekarza. Odsłanimy tajemnice mózgu nastolatka.

Zachęcamy kolejne szkoły i biblioteki do promocji własnej oferty i dzielenia się doświadczeniem na łamach naszego pisma.

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru.

Redakcja

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Magiczny świat rozszerzonej rzeczywistości z aplikacją Quiver

http://www.quivervision.com

Quiver to aplikacja wydana przez QuiverVision, wykorzystująca technologię rozszerzonej rzeczywistości. Daje możliwość animowania wcześniej pokolorowanych grafik, tworzenia animacji 3D po zeskanowaniu specjalnie zakodowanych kolorowanek. Jest to darmowa aplikacja na urządzenia z systemem Android lub iOS – smartfony i tablety. Można ją pobrać w App Store lub Google Play.

Za pomocą specjalnego przycisku w aplikacji i aparatu kolorowanka staje się obrazem 3D. Po zeskanowaniu obrazków aplikacja „ożywi" elementy z obrazków. Na ekranie urządzenia mobilnego zobaczymy jego cyfrową wersję, będącą połączeniem świata realnego z generowaną w czasie rzeczywistym grafiką 3D.

Aplikacja Quiver rozwija umiejętności manualne dzieci, rozwija kreatywność i wyobraźnię. Sprawia, że kolorowanie obrazków i ich „ożywianie" staje się magiczne poprzez nadawanie im trójwymiarowych kształtów. Daje okazję do znakomitej zabawy, ciekawego doświadczenia, łącząc proste z pozoru kolorowanie z technologią rozszerzonej rzeczywistości. Sprawia, że nauka staje się przyjemnością. Kolorowanki z wykorzystaniem aplikacji Quiver sprzyjają podnoszeniu kompetencji cyfrowych uczniów. Mogą być wykorzystywane z powodzeniem przy podsumowaniu zajęć tematycznych, na szkolnych

festynach czy piknikach. Świetnie sprawdzą się na zajęciach świetlicowych i na różnych przedmiotach (np. biologii, geografii) ze względu na szeroki zakres proponowanych kolorowanek wykorzystywanych podczas wielu tematów edukacyjnych. Dlatego też aplikacja Quiver doskonale wspiera pracę nauczycieli wszystkich przedmiotów, na każdym poziomie edukacyjnym. Ponieważ aplikacja jest w wersji anglojęzycznej możemy ją wykorzystywać również do rozwijania kompetencji językowych uczniów.

Chcąc rozpocząć pracę, należy zainstalować aplikację na telefon bądź tablet, np. z Google Play. Po uruchomieniu zainstalowanej aplikacji widoczny jest przycisk PACKS, po naciśnięciu którego widzimy zestawy kolorowanek do wykorzystania podczas zajęć. Każdą z tych kolorowanek możemy dodatkowo obejrzeć, pobrać, sprawdzić jak wygląda po pokolorowaniu. Część kolorowanek jest bezpłatna, oznaczona jako FREE, które możemy pobrać i zeskanować bez żadnego problemu. Należy jednak pamiętać, że podczas próby skanowania płatnych obrazków pojawi się komunikat o wykupieniu dodatków umożliwiających ich odczytanie i konieczność subskrypcji.

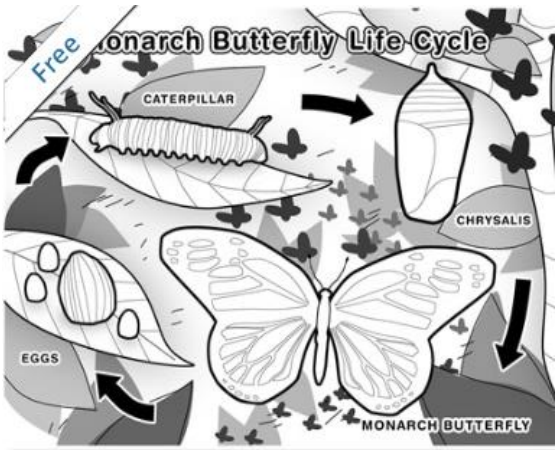

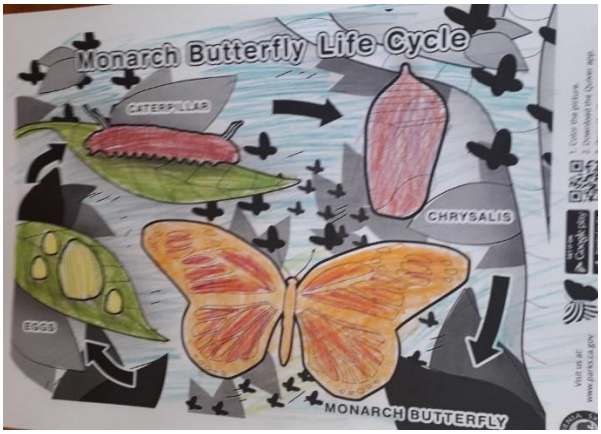

Po wydrukowaniu obrazków możemy je pokolorować używając intensywnych, wyrazistych kolorów dla ładniejszego efektu, choć nawet nie w pełni pokolorowany rysunek również zadziała w aplikacji. Gdy zakończymy kolorowanie obrazka, uruchamiamy aplikację w smartfonie lub na tablecie. Zaczynamy od zeskanowania kodu QR znajdującego się w stopce strony z kolorowanką. Następnie skanujemy całą stronę kolorowanki. Kierujemy kamerę na obrazek i naciskamy pomarańczową ikonę z symbolem motyla. Na ekranie pojawi się przezroczysty czerwony prostokąt. Obejmując cały obrazek, należy operować urządzeniem w taki sposób (przesuwać, przybliżać, oddalać), by prostokąt zmienił się na niebieski. Należy poczekać chwilę, aż rysunek się załaduje. Po chwili zobaczymy swoją

kolorowankę w wersji 3D z zachowaniem nadanych jej kolorów. Możemy ją podziwiać i oglądać z każdej strony przemieszczając się wokół niej.

W zależności od tego, jaki obrazek wybierzemy uczniowie mogą zobaczyć jak pokolorowana przez nich postać porusza się, macha do nich z ekranu, wydaje różne odgłosy. Możemy zobaczyć i usłyszeć m.in. odgłosy wozu strażackiego, podświetlane elementy komórki roślinnej i zwierzęcej, mapę świata, fruwającego motyla czy ważkę, krowę podskakującą po jej dotknięciu, odgłos strzelonego gola, wybuch wulkanu).

Wykorzystując pasek w dolnej części aplikacji (trzy kropki) możemy zrobić zdjęcie lub nagrać film z tego, co się dzieje na ekranie naszego urządzenia.

Joanna Opozda-Zawadzka
Zespół Państwowych Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza w Krakowie

Kolorowa podróż z Weavesilk i nie tylko...

Weavesilk (http://weavesilk.com/) to darmowa aplikacja, która umożliwia tworzenie niezwykłych, kolorowych grafik, przypominających wybuch fajerwerków, czy kosmiczną eksplozję. Aplikacja jest niezwykle prosta w obsłudze, a jednocześnie bardzo atrakcyjna. Nie wymaga również pobierania dodatkowego oprogramowania ani logowania się na stronie.

Aby rozpocząć tworzenie obrazu, należy kliknąć na okrągłą ikonę o nazwie *Controls* (po wybraniu opcji tłumaczenia na język polski - „sterownica"), a następnie wybrać kolor z palety. Do dyspozycji mamy siedem barw, które można ze sobą mieszać. Aby to zrobić, wystarczy przeciągnąć jeden kolor na drugi.

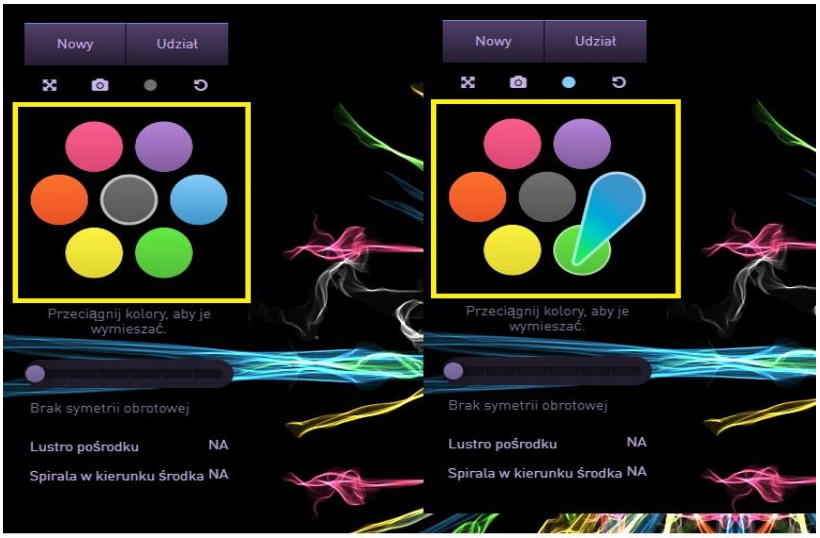

Następnie możemy określić, czy obrazek będzie symetryczny i wybrać brak symetrii lub określić jej krotność, a także zadecydować, czy grafika ma mieć odbicie lustrzane.

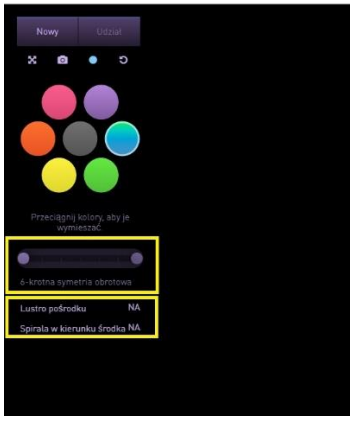

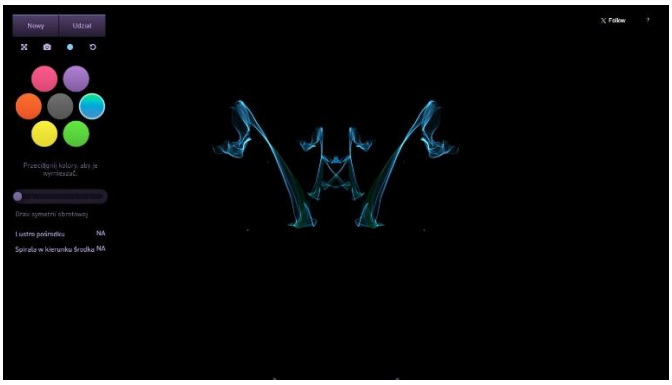

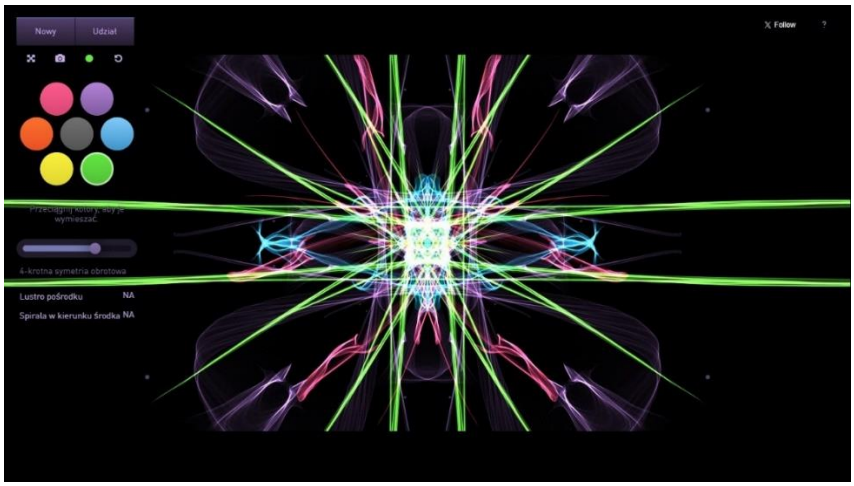

Gotową pracę można zapisać w formacie *png*. Aby to zrobić, należy kliknąć na ikonę aparatu o nazwie *Save* (po przetłumaczeniu – „zapisz obraz”), a następnie kliknąć prawym przyciskiem myszy na miniaturę utworzonego obrazu, wybierając „zapisz grafikę jako...”.

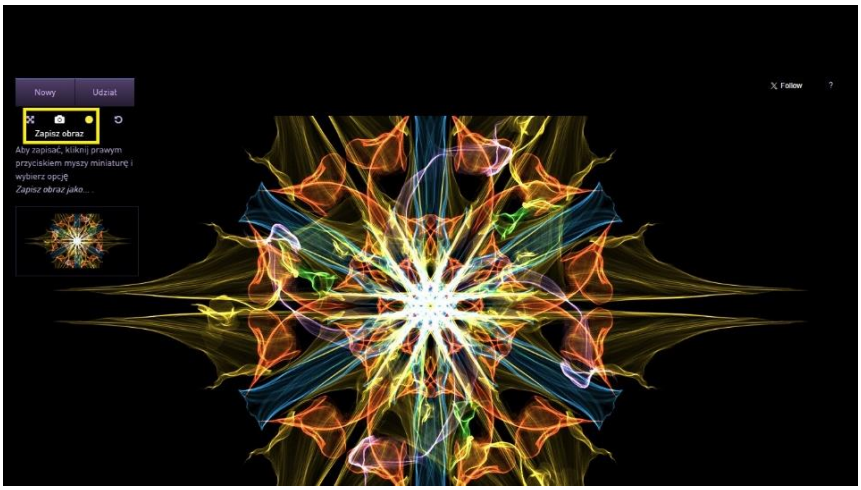

Kolejną, również darmową i intuicyjną aplikacją, jest ***Bomomo*** (https://bomomo.com/). W programie rysujemy za pomocą pulsujących punktów. Powstające grafiki są niepowtarzalne, a efekt końcowy jest trudny do przewidzenia, ponieważ punkty zmieniają swój rozmiar, położenie i kolor niezależnie od użytkownika.

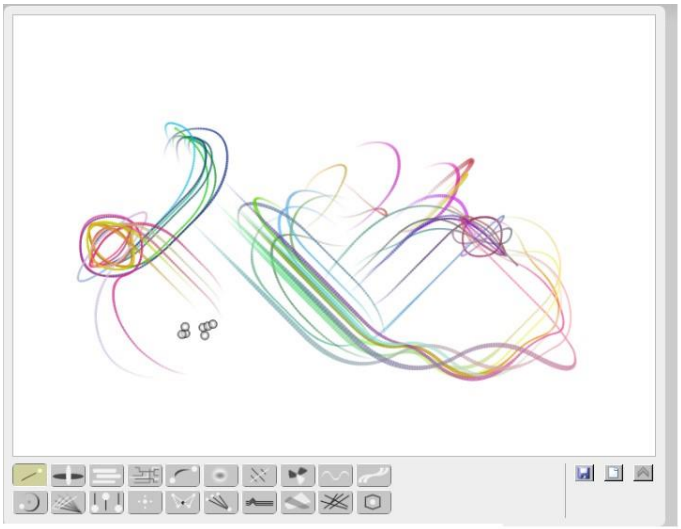

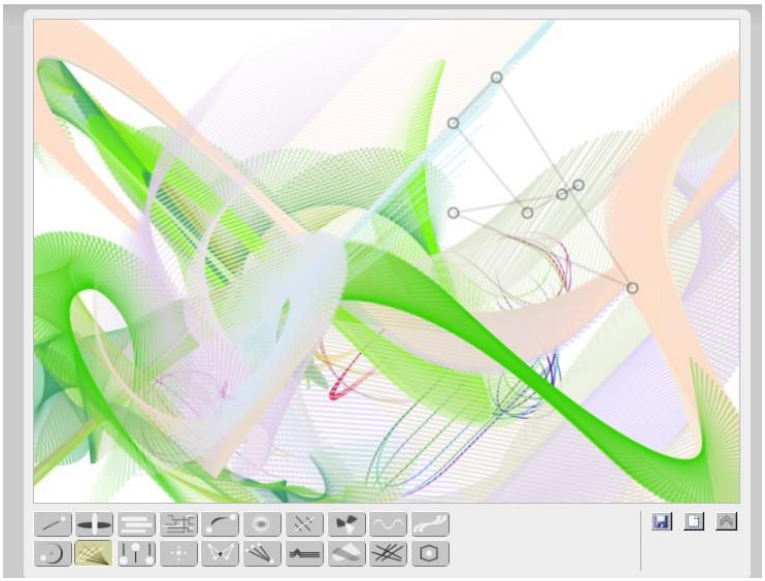

Na dole strony można wybrać sposób rysowania spośród dwudziestu opcji. Gotową pracę można zapisać klikając na ikonę z dyskietką.

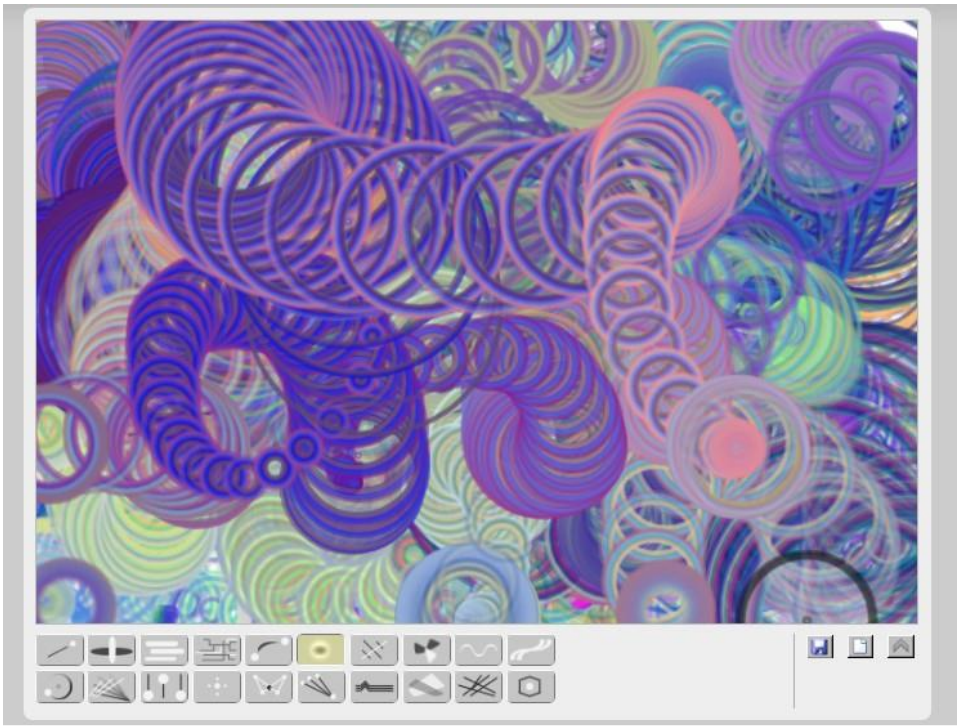

Kolejnym, równie ciekawym narzędziem, jest ***This is sand*** (https://thisissand.com/). Program umożliwia rysowanie za pomocą sypiącego się z góry różnokolorowego piasku. Aby rozpocząć rysowanie należy kliknąć *Play now*. Po kliknięciu w kolorową ikonę po prawej stronie, można wybrać konkretny kolor lub skorzystać z gotowej mieszanki kolorów i zacząć tworzyć piaskowy obraz. Tworzeniu pracy towarzyszy dźwięk sypiącego się piasku.

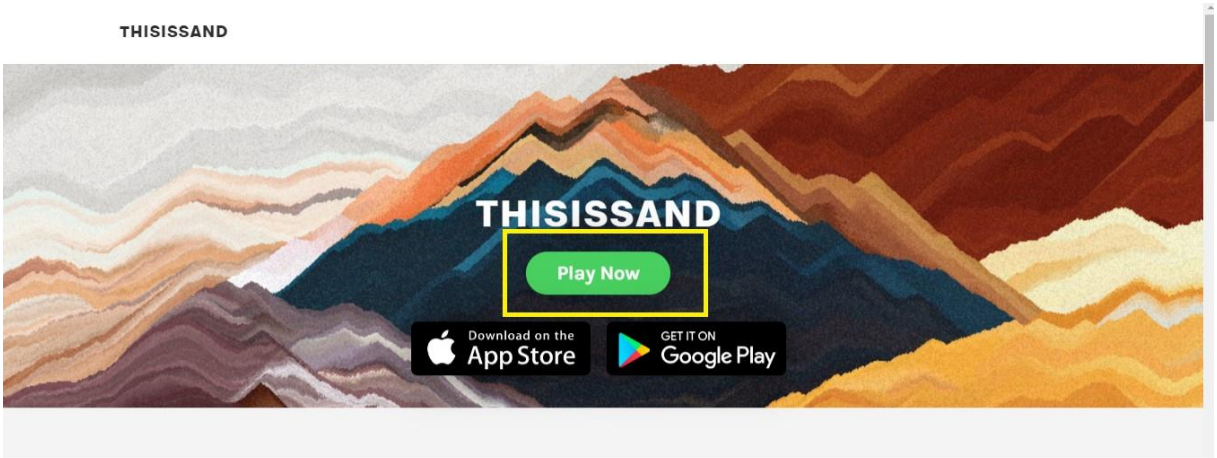

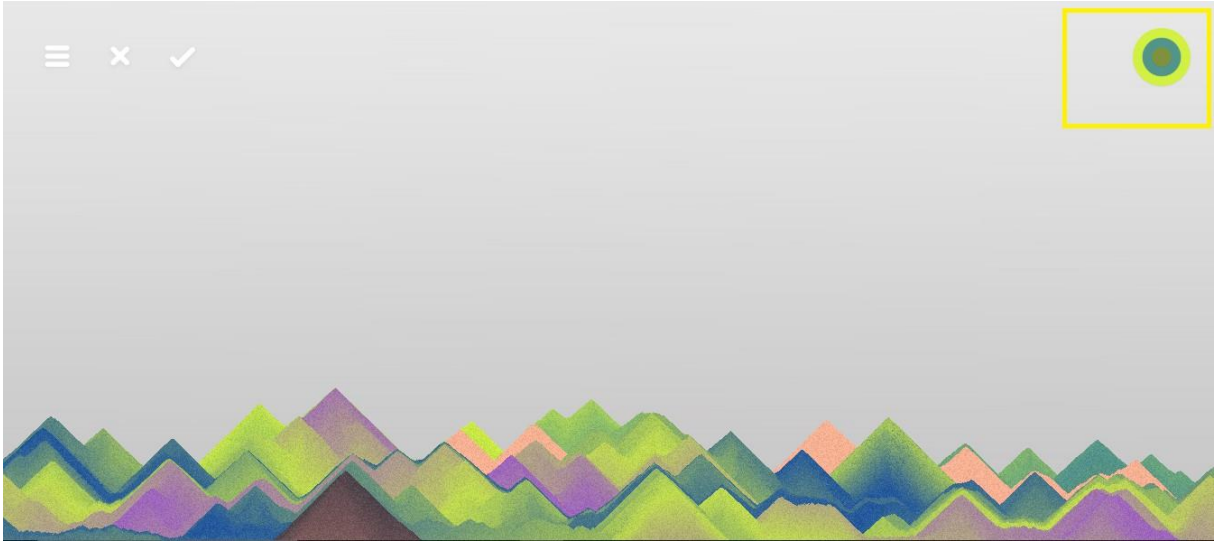

Przedstawione powyżej narzędzia pozwalają na rozwijanie kreatywności i zainteresowań uczniów. Programy cieszą się dużym zainteresowaniem zarówno młodszych, jak i starszych użytkowników. Stanowią ciekawą i atrakcyjną formą spędzania czasu w sieci.

Justyna Wasiak
Szkoła Podstawowa im. Ignacego Jana Paderewskiego w Zagościńcu

Gra sceniczna uczniów na lekcjach historii

Nauczyciele często zadają sobie pytanie, jak przekonać uczniów do szerszego poznania historii? Nie przekonamy ich, że historia jest ciekawa poprzez czytanie treści z podręcznika czy opowieści. We współczesnym świecie Internetu, wszechobecnych gier komputerowych, multimediów, teatr może być wspaniałą metodą nie tylko na zdobywanie wiedzy, ale i przyjaciół, z którymi w trakcie przygotowań do występów, buduje się relacje oraz więzi. Odgrywanie scenek historycznych na lekcjach jest dla uczniów ciekawą formą zajęć. Początkowa nieśmiałość i wstyd przed występami (nawet w małej grupie) ustępuje. Na lekcjach historii często wykorzystuję różne inscenizacje. Dotyczą one wydarzeń historycznych oraz postaci związanych z historią Polski. Przedstawienia teatralne, a nawet krótkie scenki odgrywają ważną rolę w edukacji i rozwoju moich uczniów.

Oto kilka powodów, dlaczego gra sceniczna jest elementem moich zajęć:

1. Rozwój umiejętności interpersonalnych

Przygotowanie i wystawienie przedstawienia teatralnego wymaga pracy zespołowej, komunikacji, a także współpracy. Uczniowie uczą się słuchać innych, dzielić pomysłami i wspólnie pracować nad osiągnięciem danego celu.

2. Rozwój umiejętności aktorskich

Przedstawienia teatralne dają uczniom możliwość rozwijania umiejętności aktorskich, takich jak rozumienie postaci, ekspresja głosu oraz występowanie przed publicznością.

3. Kreowanie własnych interpretacji

Uczestnictwo w przedstawieniu teatralnym daje możliwość wyrażenia swoich emocji, pomysłów i interpretacji danej historii. Mogą odgrywać role, które pozwalają im na wyrażenie siebie w inny sposób niż w codziennym życiu.

4. Budowanie pewności siebie i samoakceptacji

Wystawienie przedstawienia teatralnego przed publicznością pomaga uczniom pokonać strach przed wystąpieniem publicznym, a także buduje ich pewność siebie.

5. Wyrażanie kreatywności i wyobraźni

Tworzenie i przygotowanie przedstawienia teatralnego daje uczniom możliwość wyrażania swojej kreatywności i wyobraźni, co może być bardzo inspirujące i motywujące. W rezultacie przedstawienia teatralne w mojej pracy pomagają uczniom rozwijać się jako jednostki, rozwijać swoje umiejętności interpersonalne, aktorskie i kreatywne, a także budować pewność siebie oraz samoakceptację. Dodatkowo są doskonałą okazją do spotkania z kulturą teatralną, poszerszenienia swojej wiedzy o sztuce.

Tworzę więc scenariusze tak, żeby były dla uczniów ciekawe, ale przede wszystkim kształciły i pogłębiały wiedzę z zakresu historii, muzyki oraz języka polskiego. Jednym ze scenariuszy chciałabym się podzielić. Opowiada o Ignacym Janie Paderewskim – polityku, muzyku, niezwyczajnym człowieku czynu. Historia jego życia to nie tylko wspaniała lekcja historii, ale opowieść o człowieku, który kochał swój kraj.

„Podróż ku wolności ojczyzny”

scenariusz przedstawienia

Narrator: Podróżując po świecie, chętnie szukamy historycznych śladów Polaków. Jesteśmy bardzo dumni z tych, którzy wyróżnili się w szczególny sposób, nie tylko w Polsce, ale też za granicami naszego państwa. Życie Ignacego Paderewskiego było nieustającą podróżą, bo życie człowieka to droga, która jest podrożą do wolności ojczyzny, a tak właśnie było w przypadku tego (gest na Paderewskiego) utalentowanego pianisty i kompozytora, twórcy opery *Manru*.

W historii Polski zapisał się również jako działacz niepodległościowy, gorący patriota i premier odrodzonej II Rzeczpospolitej. Zapraszamy Państwa w podróż ku wolności ojczyzny z naszym patronem Ignacym Janem Paderewskim.

Scena I

Stacja, zegar, ławka. Stacja z napisem Kuryłówka.
Słychać w tle nadjeżdżający pociąg. Dźwięk lokomotywy, para.

Paderewski siedzi na ławce z epoki, światło pada na postać.
Na scenę wchodzi Zawiadowca. Paderewski siedzi – jest obserwatorem wydarzeń.

Zawiadowca – Stacja pierwsza. Powtarzam stacja pierwsza. Pociąg do stacji Kuryłówka – Warszawa wjedzie na tor pierwszy przy peronie pierwszym. Powtarzam, Kuryłówka, proszę odsunąć się od torów.

Dźwięk wjeżdżającego pociągu.
Gaśnie światło skierowane na Paderewskiego.
Wchodzą aktorzy – Młody Paderewski i Ciocia.
Młody Paderewski stoi na peronie, rozgląda się, przechodzi kilka osób, małe zamieszanie. Słychać język rosyjski w tle (może być z odtworzenia).

Młody Paderewski – Ciociu, dlaczego wszyscy rozmawiają po rosyjsku?
Ciocia – Dziecko drogie, jak Ci to wyjaśnić, żyjemy pod zaborem...., przecież to zabór rosyjski, jaki język chciałbyś słyszeć dookoła?
Młody Paderewski – Ale ja chcę mówić po polsku i już.
Ciocia – Ciągnie Ignacego za rękę (chłopak się rozgląda).
Ciocia – Chodź już i nie zadawaj więcej pytań, porozmawiamy później w domu.
Schodzą ze sceny i podchodzą do fortepianu.
Ciocia – Zobacz Ignasiu, fortepian ostatnio nieużywany, nikt na nim nie gra. Może chciałbyś nauczyć się gry na tum instrumencie?
Wchodzi ojciec. Ignacy naciska klawisze jak popadnie.
Tata – A co to nasz Ignaś tak hałasuje? *(Zwraca się do ciotki)*
Uszy bolą tego słuchać (z uśmiechem).
Ciocia – Ano próbuje gry na fortepianie nasz utalentowany grajek.
Ojciec – *drapie się po głowie*:
Chyba naszego pianistę trzeba na jakieś lekcje posłać, co by z domu nikt nie uciekł po takich dźwiękach, które się tu pojawiają.
Ciocia – Warto, aby nauczyciel dał naszemu Ignacemu kilka lekcji gry, to zobaczymy co z tego będzie.
Ignacy – Ciociu, chciałbym nauczyć się grać na fortepianie, ale tak naprawdę.

Ciocia (zaskoczona) – Mmmmhmmm. Dobrze Ignasiu, postaram się abyś w najbliższym czasie mógł zacząć naukę.
(Głaszcze go po głowie).

Ciocia – Znam nauczyciela, który udziela lekcji gry na fortepianie, muzyka w życiu człowieka to wspaniała radość, ale także i pasja, którą można rozwijać całe życie.
Wychodzi ciotka i ojciec. Gaśnie światło. Zapala się ponownie. Ignacy podchodzi do fortepianu i siada. Wchodzi nauczyciel, trzyma nuty.
Nauczyciel – *Siadaj Ignacy nauczysz się grać i może kto wie, będziesz kiedyś wielkim pianistą!*
Nauczyciel uderza w klawisze, pokazuje chłopcu jak zagrać kilka nut, chłopiec powtarza.

Scena II

Młody Paderewski bierze lekcje fortepianu, gra utwór Chopina.
(muzyka z podkładu w tle). Wchodzi ciocia.
Ciocia – Doskonale sobie radzi nasz młody Ignaś z grą na fortepianie, prawdziwy talent tutaj mamy!
Ignacy – Ciociu, nie przeszkadzaj mi teraz!
Ciocia – Ale Ignasiu zupa na stole czeka i stygnie!
Ignacy – Ale ciociu ja gram, nie chcę przerywać, taka to radość!
Ciocia macha ręką i wychodzi mówiąc:
Ciocia – Czas już wysłać Ignasia do Instytutu Muzycznego, tam będzie się mógł rozwijać.

Narrator: Ignacy Paderewski w latach 1872-1878 studiuje grę na fortepianie w Warszawskim Instytucie Muzycznym. Szkołę kończy z wyróżnieniem. W życiu pianisty pojawia się Antonina z Korsaków, która została jego żoną. Niestety umiera przy porodzie syna Alfreda. W wychowaniu chłopca pomaga Helena Górska, którą z czasem poślubia. Kompozytor nie przerywa swojej pracy twórczej, która jest nieodłącznie związana z muzyką.
Korzysta także z pomocy Heleny Modrzejewskiej – utalentowanej i oklaskiwanej na całym świecie aktorki.

Scena III

Zawiadowca – Stacja druga. Powtarzam stacja druga. Pociąg relacji Warszawa – Londyn wjedzie na tor drugi przy peronie drugim. Powtarzam, Londyn, proszę odsunąć się od torów.
Stacja – Warszawa – Londyn, II peron stacja druga.
Na scenę wchodzi Helena Modrzejewska i Ignacy Paderewski.

Paderewski – Dziękuję ci Heleno, że zgodziłaś się występować przed moim koncertem, twoja pomoc jest nieoceniona.
Modrzejewska – Och Ignacy! Cieszę się, że mogę pomóc.
Paderewski – Dzięki twojej pomocy, twojemu wsparciu publiczność przyjmuje mnie bardzo gorąco.
Modrzejewska *z uśmiechem* – Szanowny Panie Paderewski, to twoja zasługa i talent, a talenty trzeba wspierać. Mierzę się w życiu z rożnymi wyzwaniami... .
Paderewski – Mówią, że jesteś największą aktorką świata, to niesamowite uznanie znaczy bardzo wiele. To jest twoja walka nie tylko o uwagę, ale i o serca widzów.
Modrzejewska – To prawda, i ja ją zwyciężyłam! Sukces przewyższył wszystkie moje oczekiwania. A Twoje występy to nieustanne pasmo sukcesów, ale i recenzje na temat Twej gry są pozytywne.
Modrzejewska – Szczególnie miło mi, że możemy spotkać się tutaj w teatrze, koniec końców to nie aplauz jest największą nagrodą dla artysty. Jest nią świadomość, że będzie żył w sercu i pamięci widzów.
Paderewski – Zgadzam się z Tobą.
Helena Modrzejewska i Paderewski schodzą ze sceny.

Scena IV

Zawiadowca – Stacja trzecia. Powtarzam stacja trzecia. Pociąg do stacji Nowy Jork wjedzie na tor trzeci przy peronie trzecim. Powtarzam, Nowy Jork, proszę odsunąć się od torów.

Stacja III Nowy Jork

Narrator: Miłość do muzyki i pasja kierują życiem kompozytora. Paderewski kontynuuje naukę w Wiedniu. W 1888 roku występuje w bajecznej paryskiej sali Erarda, gdzie gra znane utwory Chopina. Przełomowym, jednakże momentem w jego karierze jest tournée po Stanach Zjednoczonych w latach 1891-1892.

(Narrator schodzi ze sceny)

Wchodzą lekarz i Paderewski – siadają na krzesłach.

Lekarz – Cóż to się wydarzyło? (ogląda uważnie rękę, która jest zabandażowana, zdejmuje opatrunek, rozmowa:)

Paderewski – Ach, błahostka. W trakcie koncertu, który dawałem... i coś trzasnęło w dłoni, tak uderzałem w klawisze, że aż mi ręka spuchła.

Lekarz: Nabawił się pan kontuzji.... (lekarz ogląda dłoń)

Sława pańska dotarła i do nas. Mistrz najwspanialszych tonów, grający w aureoli rudych jak ogień, płomiennych włosów, przed wielotysięczną zafascynowaną nim publicznością.... .

Jednak wracając do tematu ręki – doznał Pan kontuzji, zalecam więc odpoczynek i niestety mam złą wiadomość. Ręka nie odzyska już dawnej sprawności. Proszę o siebie dbać. Zalecam odpoczynek.

Paderewski – Odpoczynek, hmmm – ciekawe!

Narrator: W 1902 roku Ignacy Paderewski komponuje operę *Manru*. Amerykańska premiera odbywa się 14 lutego 1902 roku w *Metropolitan Opera*. Za pieniądze z koncertów artysta kupuje dwór w Kąśnej Dolnej oraz zamawia pomnik upamiętniający bitwę pod Grunwaldem. Pomnik zostaje odsłonięty w 500 rocznicę zwycięstwa w obecności 150 tysięcy osób.

Kompozytor dzieli swój czas między koncertowanie, a działalność niepodległościową, a także zabiega o uwagę USA dla Polski w czasie I wojny światowej.

(Menuet Paderewskiego – część początkowa) w odtworzeniu płyta CD.

Scena V

Zawiadowca – Stacja czwarta. Powtarzam stacja czwarta. Pociąg do stacji Poznań wjedzie na tor drugi przy peronie pierwszym. Powtarzam, Poznań, proszę odsunąć się od torów.

Stacja Poznań, tłum ludzi *transparent rok 1918, wolna ojczyzna, powiewają polskie flagi Paderewski wraca do wolnej ojczyzny.*

Narrator:

Ignacy Paderewski w 1918 roku był entuzjastycznie witany przez tłumy Poznaniaków. Jego przyjazd stał się powodem do wybuchu zwycięskiego zrywu niepodległościowego jakim było Powstanie Wielkopolskie.

Paderewski wstaje z ławki. Wychodzi na środek. Wskazuje ręką na miejsce prezentacji.

Prezentacja (Paderewski w Poznaniu – przemówienie)

Paderewski – Tyle lat tęskniłem za krajem, moją ojczyzną. Zawsze, gdy zamykam oczy słyszę dźwięk Poloneza, widzę jak tańczą, jak dostojnie ukazują się nasze tradycyjne pieśni.

Leć, hej Orle Biały – pieśń.

Scena VI

Narrator: Ignacy Jan Paderewski przemawia na inauguracji posiedzenia Rady Narodowej w Paryżu 23 stycznia 1940 roku na kilka miesięcy po zajęciu Polski przez wojska niemieckie.

Zawiadowca – Stacja piąta. Powtarzam stacja piąta. Pociąg do stacji Paryż wjedzie na tor pierwszy przy peronie pierwszym. Powtarzam, Paryż, proszę odsunąć się od torów.

Stacja: Paryż 1940

Paderewski wstaje z ławki.

Uczeń trzyma transparent: Inauguracja Rady Narodowej 23 stycznia 1940.

Ignacy Paderewski przejmuje przewodnictwo Rady Narodowej.

Paderewski wychodzi na środek, światło pada na sylwetkę. Pełen spokoju mówi powoli.

Paderewski – Świadom obowiązków wierności wobec państwa polskiego, przyrzekam uroczyście powierzone mi obowiązki członka Rady Narodowej Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z mym sumieniem wykonywać, a dobro Rzeczypospolitej zawsze na pierwszym miejscu sobie uświadamiać.

Paderewski wraca i siada na ławce.

Ignacy Paderewski - „Polska nigdy nie zginie" – można dołączyć prezentację multimedialną.

Scena VII

Piosenka Taki Kraj

Zawiadowca – Stacja końcowa. Powtarzam stacja końcowa. Pociąg do stacji Zagościniec wjedzie na tor pierwszy przy peronie pierwszym. Powtarzam, stacja Zagościniec, proszę odsunąć się od torów.

Stacja Zagościniec – czworo uczniów idzie po scenie. Widzą obraz Paderewskiego. Trzymają w rękach telefony, grają, piszą smsy. Luz.

Uczeń 1 – Kto to?

Uczeń 2 – Jak to nie wiesz? Jan Ignacy Paderewski!

Uczeń 3 – Chyba Ignacy Jan Paderewski! Oho! Ktoś tu chyba spał na lekcji, kiedy mówiliśmy o naszym patronie.

Uczeń 2 – Zapytaj wujcia Google, to się dowiesz. *Chwilę czeka* Masz już coś, cokolwiek?

Uczeń 1 – Poczekaj, telefon musi trochę pomyśleć, daj mu czas geniuszu!

Czyta powoli Ignacy Paderewski był kompozytorem i działaczem niepodległościowym. Zamarł w Nowym Jorku, ale trumnę z prochami sprowadzono do Polski, obecnie znajduje się w krypcie archikatedry św. Jana w Warszawie.

Wszyscy patrzą na obraz.

Uczeń 2 – Wiem jedno, możemy być dumni z takiego patrona. Tak bardzo kochał naszą ojczyznę i wszystkich Polaków. Teraz jest bliski i nam.

Światło pada na obraz Paderewskiego.

Wychodzą wszyscy i śpiewają hymn szkoły przy akompaniamencie pianina.

Opracowała: Justyna Wasiak

Bibliografia

CHRYSTNIAK-MUCHA J. (red.), *Wielcy Polacy,* Toruń : Grupa Wydawnicza PWN, Carta Blanca, 2011

PADEREWSKI I. J., *Pamiętniki,* spisała M. Lawton, 1961

Magdalena Andura
Ewelina Ochnik
Przedszkole nr 401 w Warszawie

Savoir vivre na co dzień

Przedszkole to szczególne miejsce, które wpisuje się w biografię każdego dziecka. Ważne jest gromadzenie przez wychowanków różnorodnych doświadczeń, zdobywanie umiejętności, które znacząco wpływają na budowanie poczucia własnej wartości.

Czy w czasach ciągłego pośpiechu jest miejsce na zasady savoir vivre'u? Czy w dalszym ciągu mają znaczenie? Czy powinniśmy o nich zapomnieć ? – naszym zdaniem nie. Jako nauczycielki wychowania przedszkolnego uważamy, że dobre maniery mogą pomóc w codziennym funkcjonowaniu, postrzeganiu człowieka, a w przyszłości osiągnięciu sukcesu na stopie zawodowej czy społecznej. W oparciu o wcześniejsze obserwacje naszych wychowanków i dorosłych (bliskich dzieci i personel) postanowiłyśmy opracować i wdrożyć projekt edukacyjny **„Savoir vivre na co dzień”.**

Opracowując projekt brałyśmy pod uwagę codzienne sytuacje, które według ogólnie przyjętych zasad dobrego wychowania wymagały poprawy. Dążyłyśmy do tego, aby nasi podopieczni w przyszłości wykorzystywali umiejętności zdobyte w czasie realizacji projektu, czuli się pewniejsi, potrafili odnaleźć się w różnych sytuacjach, byli tolerancyjni. Zależało nam, aby wychowankowie byli „ambasadorami” savoir vivre'u w przedszkolu i poza nim. Chciałyśmy też uświadomić dzieciom, że kontakt z kulturą to nie tylko wyjście do kina, ale też do teatru, filharmonii czy galerii sztuki.

Inspiracją do opracowania i wdrożenia projektu była wizyta dziadka naszego wychowanka, który witając się z nauczycielką pocałował ją w rękę. Fakt ten wywołał ogromne zdziwienie u dzieci i lawinę pytań. Od tego momentu zaczęłyśmy baczniej obserwować zachowanie wychowanków oraz ich bliskich. Zauważyłyśmy, że w sytuacjach najbardziej oczywistych kultura osobista dzieci oraz dorosłych coraz częściej pozostawia wiele do życzenia. Oczywiście nie dotyczyło to całej społeczności przedszkolnej, ale pewnej jej części. Przykłady: wchodząc do przedszkola/sali dzieci nie mówiły dzień dobry, nie używały zwrotów grzecznościowych w czasie pobytu w przedszkolu tj. proszę, dziękuję, przepraszam, dzieci były nieelegancko

ubrane w Filharmonii. Nie szanowały wypowiedzi drugiej osoby – przerywały ją. Dzieci nie wiedziały do czego służą serwetki, jak prawidłowo należy nakryć stół, nieestetycznie spożywały posiłki. Zdarzało się, że rodzice oglądając występy dzieci skupiali się na nagrywaniu ich telefonem, głośnym komentowaniu.

Głównymi celami projektu było: używanie zwrotów grzecznościowych w codziennych sytuacjach (dzień dobry, do widzenia, proszę, przepraszam, dziękuję); znajomość zasad zachowania się w miejscach publicznych (np. filharmonia, teatr, restauracja, środki transportu, sklep itp.); okazywanie swoim zachowaniem szacunku drugiej osobie – np. dziecko uważnie słucha, nie przerywa wypowiedzi, cierpliwie czeka na swoją kolej, ustępuje miejsca starszej osobie w środkach komunikacji; szanowanie odmienności i prywatność innych, tolerancja; znajomość zasad nakrywania do stołu, zachowania się podczas uroczystego obiadu, ale i codziennego posiłku; kontakt z kulturą (koncert, spektakl teatralny, galeria sztuki); przekazywanie innym swojej wiedzy dotyczącej dobrych manier.

Projekt był zrealizowany w grupie 6 i 5-latków poprzez następujące działania:

1. Wystawienie dzieciom teatrzyku w oparciu o utwór N. Usenko „Królewna Gburka" przygotowanego przez nauczycielki.
2. Prezentacja przez dzieci 5-letnie przedstawienia dla rodziców i społeczności przedszkolnej „Kulturalnym być warto? Pewnie, że warto!".
3. Inscenizacja wiersza J. Brzechwy „Kwoka" w wykonaniu dzieci 6-letnich.
4. Udział w koncercie śpiewaczki operowej, przeprowadzenie z nią wywiadu.
5. Udział w projekcie „6 obrazów dla sześciolatka" – poznanie przez dzieci wybitnych malarzy polskich i ich dzieł.
6. Wyjścia do Filharmonii Narodowej – wysłuchanie koncertów.
7. Obejrzenie prezentacji multimedialnej „Savoir vivre na świecie – podobieństwa i różnice".
8. Uczestnictwo w spotkaniu z byłym ambasadorem RP w Afganistanie (zajęcia dotyczące protokołu dyplomatycznego).
9. Wyjście do restauracji – poznanie zasad przebywania w danym miejscu.
10. Przeprowadzenie zajęć praktycznych – nakrywanie do stołu, składanie serwetek.
11. Zorganizowanie uroczystego obiadu w grupach.
12. Wykonanie i udostępnienie poradnika dla dzieci i dorosłych „Savoir vivre na co dzień".

13. Przeprowadzenie eksperymentu społecznego polegającego na witaniu i żegnaniu dorosłych wchodzących i wychodzących z przedszkola. Dzieci trzymały tabliczki „Dzień dobry” i „Do widzenia”"; na drzwiach grup umieściłyśmy w/w napisy.

Dzieci miały możliwość korzystania z różnych form kultury, które dla większości okazały się czymś nowym lub wręcz nieznanym (np. śpiewaczka operowa, koncert muzyki poważnej, obcowanie z malarskimi dziełami sztuki).

Po przeprowadzonych działaniach organizowałyśmy quiz sprawdzający wiedzę dzieci na dany temat; omawiałyśmy z wychowankami różne sytuacje problemowe; wykorzystywałyśmy scenki dramowe jako formę ewaluacji; w grupach biorących udział, w projekcie w oparciu o zdobytą wiedzę dzieci przygotowały przyjęcia z okazji Dnia Mamy. Uczestnicy projektu prowadzili mini „wykłady” w młodszych grupach na temat kulturalnego zachowania się.

Ponieważ miałyśmy świadomość, że proponowane aktywności należało stale utrwalać, działania edukacyjne planowane na kolejne tygodnie (nie tylko w grupach uczestniczących w projekcie) nawiązywały do zrealizowanych przedsięwzięć np. wyjście do Muzeum Geologicznego, do Muzeum Historii Żydów Polskich Polin, do Teatru Guliwer, prowadzenie zabaw dramowych nt. dobrych manier w innych grupach. Nadal uważamy, że savoir vivre jest istotnym elementem w życiu człowieka, dlatego w kolejnych latach będziemy wykorzystywać elementy projektu w codziennej pracy z dziećmi.

Po miesiącu realizacji projektu zauważyłyśmy następujące efekty naszych działań: dzieci zazwyczaj używają zwrotów grzecznościowych, „zapominalskim” przypominają o nich; pamiętają (zdarzało się, że upominali rodziców) o eleganckim ubraniu się do Filharmonii; teoretycznie, a w większości praktycznie wychowankowie wiedzą, jak należy zachować się w miejscach publicznych – w metrze nie wymuszają miejsca siedzącego, na spacerze nie hałasują, wchodząc do sklepu mówią „dzień dobry” i „do widzenia”, w restauracji potrafią zamówić posiłek i rozmawiają dyskretnie tak, by nie przeszkadzać innym gościom, nie bawią się sztućcami, wiedzą do czego służy serwetka i jak z niej korzystać; w czasie zajęć i codziennych rozmów większość dzieci nie przerywa innym; wychowankowie są zaciekawieni innymi kulturami, tradycjami, przez co stają się bardziej tolerancyjni, otwarci na świat.

Natomiast największą trudnością było kształtowanie dobrych manier/postaw u dzieci, które nie miały właściwych wzorców w domach rodzinnych. Zdarzało się, że wchodząc do przedszkola

zarówno rodzic, jak i dziecko nie witali się. Podczas przedszkolnych występów dzieci, dorośli skupiali się głównie na nagrywaniu ich telefonem, głośnym komentowaniu.

Mamy nadzieję, że zrealizowany projekt na stałe wpisze się w biografię naszych wychowanków, a zdobyta wiedza pozwoli im szanować siebie i innych oraz budować właściwe relacje międzyludzkie.

Beata Michalak
Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 22 im. Janusza Korczaka w Płocku

„Wiosenne kodowanie". Metoda stacji zadaniowych

Wiadomo, że najlepiej i najdłużej zapamiętujemy to, co sami zrobimy i czego sami doświadczymy. Dlatego w procesie nauczania najważniejsze są metody aktywizujące. Jedną z takich metod jest metoda stacji zadaniowych. Dzięki tej metodzie nauczyciel angażuje uczniów w proces zdobywania wiedzy. Uczeń postrzega tę metodę, jako zabawę, a dla nauczyciela jest ona doskonałą okazją do obserwowania klasy, lepszego poznania poszczególnych uczniów, ich możliwości, preferencji, osobowości i chęci współdziałania w grupie. Praca tą metodą kształci w uczniach poczucie odpowiedzialności za własny proces uczenia się.

W marcu zdecydowałam się zastosować stacje zadaniowe na prowadzonych przeze mnie zajęciach koła czytelniczego z elementami kodowania. Zbliżał się pierwszy dzień wiosny, więc skorzystałam z tej optymistycznej dla wszystkich pory. Przygotowywałam niezbędne materiały: karty rozwiązań dla każdego dziecka, różnorodne karty pracy, rebusy, szyfrówki, matę do kodowania i Ozoboty.

Poszczególne stacje oznakowałam cyframi 1-7. Przy każdej stacji umieściłam treść zadania do wykonania, by dzieci wiedziały, co należy zrobić przy danym stanowisku. Oto zadania, jakie umieściłam na poszczególnych stacjach - wszystkie dotyczyły wiosny:

STACJA 1. Rozwiąż wiosenne rebusy.

STACJA 2. Odczytaj kod zamieszczony przed matą i sprawdź, do którego z kwiatków dotrze chłopiec.

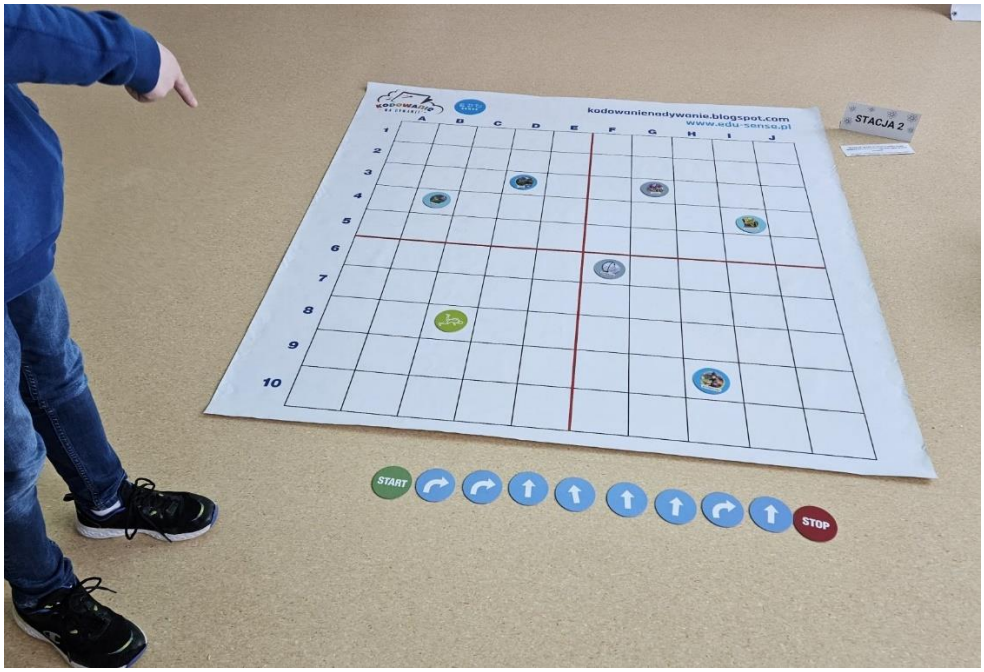

STACJA 3. Odkoduj obrazek, kolorując kwadraty według podanego wzoru. Obrazki do zakodowania pobrałam ze strony: www.bystredziecko.pl/matematyka/kodowanie/dyktanda-graficzne-piksele

STACJA 4. Uzupełnij trasę kodami w taki sposób, żeby Ozobot wystartował z niebieskiej kropki, a następnie przejeżdżając obok grafik przedstawiających wiosenne kwiaty, dojechał do fragmentu trasy podpisanego jako WIOSNA.

Zadanie to pobrałam ze zbiorów *Ogólnopolskiego Programu Uczymy dzieci programować* (*https://akademia.uczymydzieciprogramowac.pl/pl/zadania*)

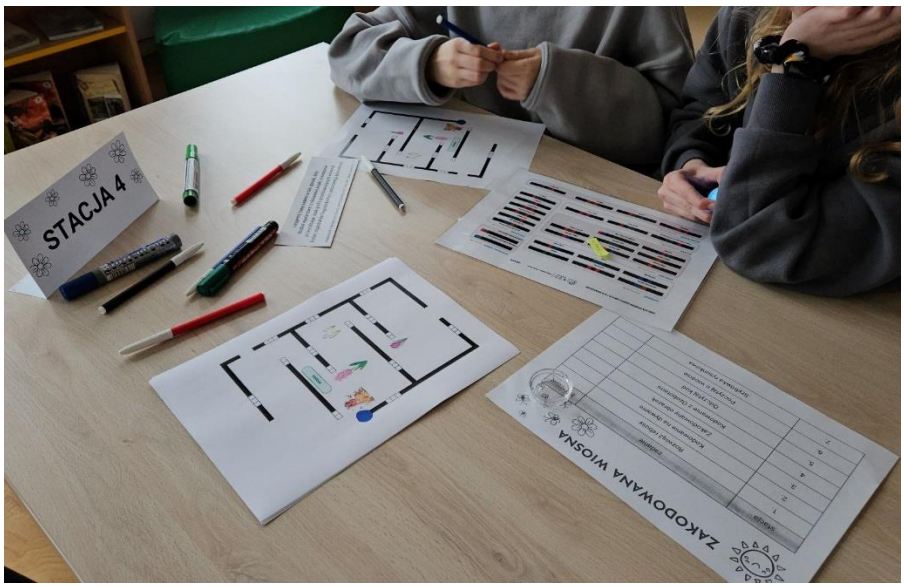

STACJA 5. Odczytaj tajny kod i zapisz hasło.

STACJA 6. Test na czytanie ze zrozumieniem – przeczytaj wiersz D. Gellner „Portret wiosny” i odpowiedz na pytania: O jakich ptakach była mowa w wierszu? Gdzie zakwitły kwiaty?

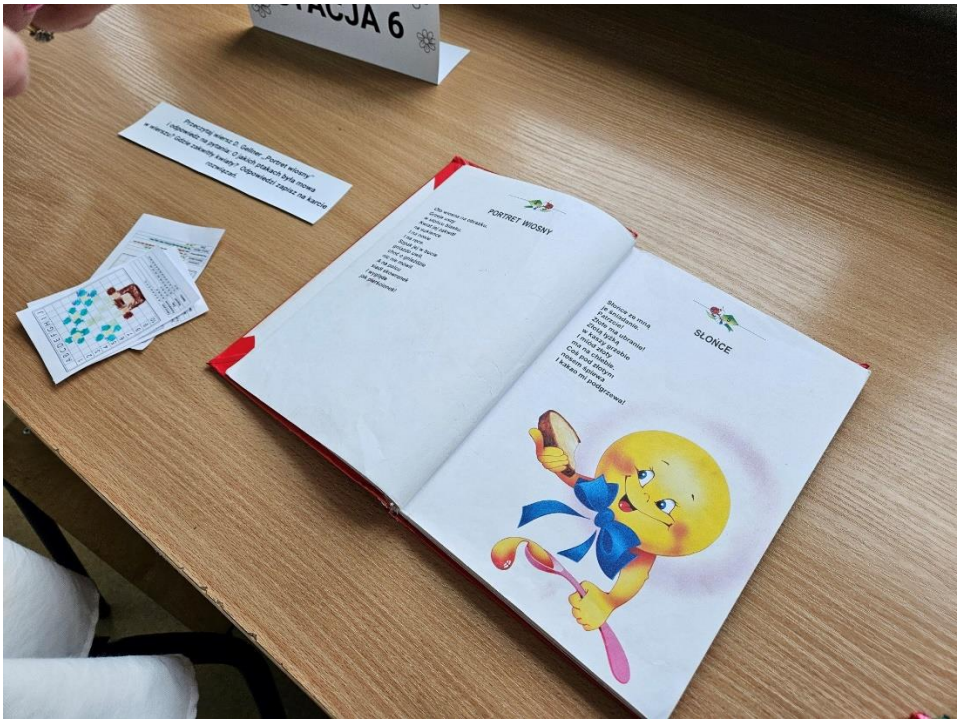

STACJA 7. Szyfrówka rysunkowa – odgadnij słowa przedstawione na obrazkach, narysuj je, a następnie wpisz litery zgodnie z szyfrem i odkoduj hasła.

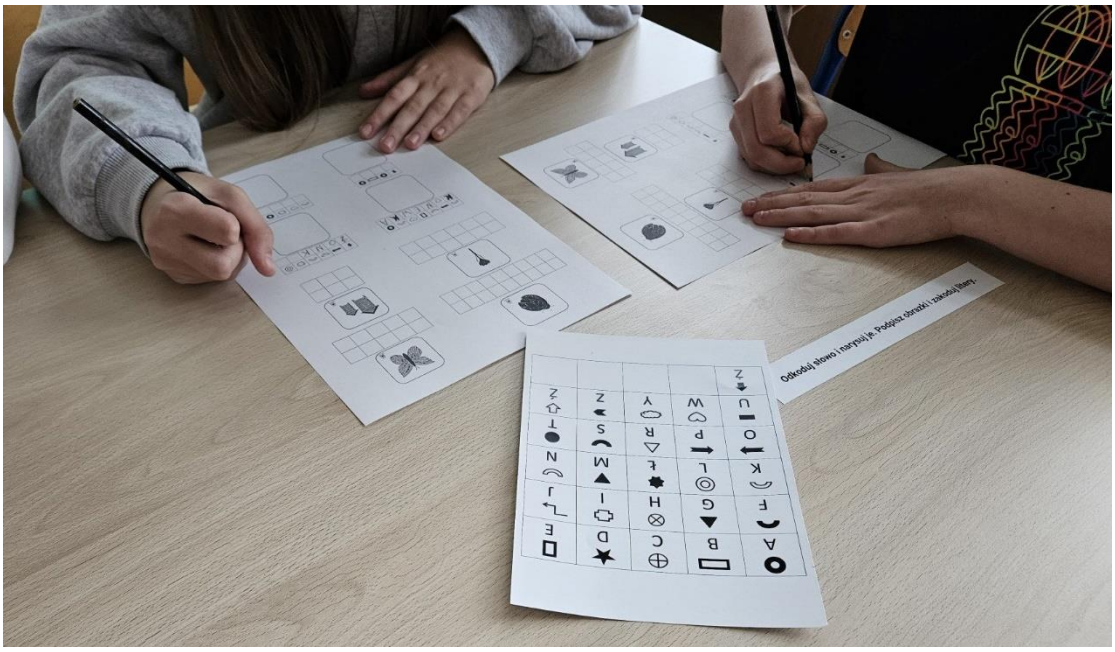

Po wykonaniu każdej stacji przystawiałam uczniom pieczątki na karcie rozwiązań. Dzieci z entuzjazmem sprawdzały, które stacje już wykonały, a które jeszcze są do zrobienia. Znacząca większość dzieci wykonała wszystkie zadania w ciągu godziny. Tym, które nie zdążyły, a nie chciały przerywać pracy zadaniowej, pozwoliłam dokończyć „zabawę" na następnej lekcji.

Na zakończenie zebrałam opinie uczniów na temat zajęć, stosując inną metodą aktywizującą: **metodę walizki i kosza**. Każdy uczeń zapisał: co mu się najbardziej podobało (walizka), czego zabrakło (biała plama) oraz czego mogłoby nie być (kosz). Najczęstsze odpowiedzi w walizce, to: „ciekawe zadania", „Ozoboty", „szyfrówka", „praca w grupie". Jako coś, czego zabrakło podczas lekcji uczniowie pisali „nic" lub „drukarka 3D". Natomiast „czytanie wiersza ze zrozumieniem", uczniowie uznali za najmniej interesujące.

Z satysfakcją i zadowoleniem czytałam pozytywne opinie uczniów o zajęciach. W nagrodę za świetną pracę uczniowie otrzymali pamiątkowe, wiosenne zakładki zaprojektowane i wydrukowane specjalnie na tę okazję w drukarce 3D.

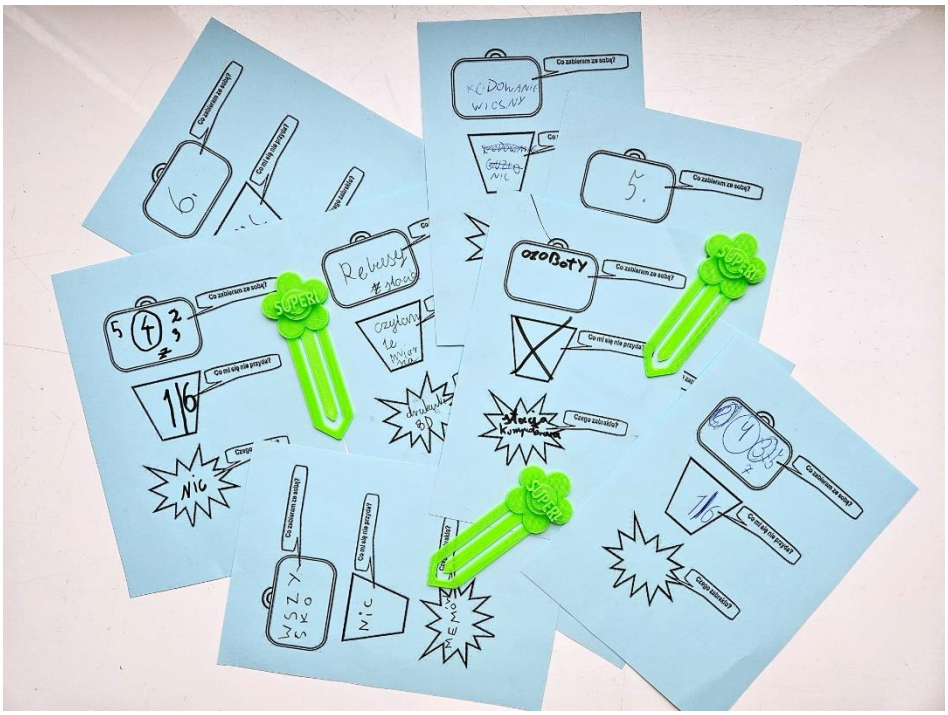

Zajęcia wiosenne metodą stacji zadaniowych miały na celu poszerzenie wiedzy uczniów na temat tej pory roku oraz utrwalenie wiadomości i umiejętności dotyczących kodowania, które ćwiczyłam z nimi na zajęciach.

Dorota Sitek
Miejskie Przedszkole nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. Pluszowego Misia w Ciechanowie

Wakacyjna wyspa siedmiu kolorów tęczy

Drodzy nauczyciele, rodzice, kochane dzieci! Czy wiecie, że 3 kwietnia obchodzimy Dzień Tęczy? W przedszkolu jest to dzień wypełniony kolorowymi zabawami, eksperymentami oraz wielobarwnymi pracami plastycznymi. W tym dniu warto zaproponować dzieciom, by przyszły do przedszkola ubrane w wybranym kolorze tęczy. Będzie to pierwsza oznaka wprowadzenia dzieci w świat ciekawostki przyrodniczej, jaką jest niewątpliwie zjawisko tęczy. Wielobarwny łuk uważany jest za jeden najbardziej wyjątkowych darów natury. Tęcza jest inspiracją do wierszy, piosenek oraz aktywności plastycznych. Poniżej prezentuję najciekawsze pomysły oraz tęczowe zabawy dla najmłodszych.

1. **„Kolorowe powitanie" – przywitanie wszystkich dzieci.**

Dzieci siedzą w kole. Nauczyciel wita się z dziećmi i mówi:

- Witam dzieci mające na sobie ubranie w kolorze czerwonym – niech pomachają do mnie prawą ręką.
- Witam dzieci mające ubranie w kolorze pomarańczowym – te dzieci podzielą swoje imię na sylaby.
- Teraz wstaną dzieci mające ubranie w kolorze żółtym.
- Zapraszam do podskoków dzieci mające ubranie w kolorze zielonym.
- Ukłonią się dzieci mające strój w kolorze niebieskim lub granatowym.
- Posyłają całusy dzieci mające ubranie w kolorze fioletowym.

Na koniec nauczyciel wraz z dziećmi wymienia nazwy wszystkich kolorów:

- Czerwony
- Pomarańczowy
- Żółty
- Zielony
- Niebieski
- Granatowy
- Fioletowy

Nauczyciel pyta, gdzie w przyrodzie można spotkać te wszystkie kolory razem? Ze wspólnych pomysłów, dyskusji oraz opowiadań dzieci wynika, że głównym tematem zajęć będzie zjawisko tęczy.

2. **„Jak powstaje tęcza?" – burza mózgów zakończona eksperymentem w ogrodzie przedszkolnym.**

Dzieci wspólnie z nauczycielem zastanawiają się, jak powstaje tęcza. Ochotnicy wypowiadają się, a nauczyciel dokładnie wsłuchuje się w pomysły dzieci. Nauczyciel wyjaśnia dzieciom, że tęcza jest zjawiskiem optycznym, które powstaje w wyniku załamania i odbicia promieni światła w kroplach deszczu. Gdy białe światło słoneczne przechodzi przez krople, ulega załamaniu i rozdzieleniu na pojedyncze barwy, a następnie odbija się od wewnętrznej strony kropli, tworząc tęczowy, 7-kolorowy łuk na niebie. Tęcza nie jest przedmiotem i nie można jej dotknąć. Wygląda jak kolorowy most na niebie lub odwrócona litera „U". Tęcze to piękne widoki, które budzą zachwyt nie tylko u dzieci, ale i u dorosłych.

W słoneczny dzień wskazane jest przeprowadzenie dalszej części aktywności w ogrodzie przedszkolnym. Do zajęć na świeżym powietrzu będzie potrzebny wąż ogrodowy, woda i słońce. Nauczyciel staje tyłem do słońca, wąż ogrodowy ustawia tak, aby płynąca z niego woda rozpryskiwała się jak mgiełka. Dzieci uważnie, pod różnymi kątami przyglądają się na wodę powstałą w wyniku działań nauczyciela i starają się dostrzec powstałą tęczę. Entuzjastyczne i wesołe reakcje dzieci będą świadczyły o prawidłowo wykonanym eksperymencie.

https://karolowamama.blogspot.com/2016/09/piatki-z-eksperymentami-tecza.html

Nauczyciel w tym punkcie zajęć może ponownie przytoczyć proste i zrozumiałe wyjaśnienie zjawisko tęczy. Jak widać, poprzez doświadczenie w warunkach przedszkolnych, w przystępny

sposób zaprezentujemy proces powstawania tęczy. Wystarczy odkręcić wodę i podziwiać piękne zjawisko!

3. **„Siedem kolorów tęcza ma" – aktywne słuchanie wiersza**.

Nauczyciel przed zajęciami przygotowuje wycięte z papieru łuki, które są w kolorach tęczy (7 kolorów). Dzieci siadają na podłodze, nauczyciel czyta wiersz. W odpowiednich momentach czytanego wiersza jedno z dzieci doczepia do tablicy kolejne łuki w odpowiednim kolorze – zgodnym z tematyką utworu. Na koniec słuchowiska z przypiętych łuków powstanie barwna tęcza.

Siedem kolorów tęcza ma (Ewelina Guz)

Siedem kolorów tęcza ma, każdy przedszkolak je wszystkie zna:
Kolor czerwony jest jak jabłuszko, maki na łące i nasze serduszko.
Pomarańczowy to kolor drugi, jest jak pomarańcza, każdy ją lubi.
Trzeci jest kolor żółty jak banany i kurczaczek przytulony do mamy.

Następny to kolor zielony jak trawka i smaczne ogórki w szklarni u dziadka.
Potem jest niebieski – to kolor nieba, po którym lata słowik, co cudnie śpiewa.
Przedostatni to kolor jagód, czyli granatowy, i już łuk tęczy jest prawie gotowy.
Na końcu widać kolor fioletowy jak śliwka i sok winogronowy.
Tęcza jest wreszcie całkiem gotowa piękna, niezwykła, siedmiokolorowa.

4. **„Wędrujące kolory" – czyli eksperyment z wędrującą wodą.**

Nauczyciel ustawia słoiki wypełnione wodą w rządku. Spośród dzieci wybieramy jednego przedszkolaka, który zabarwi wodę dodając inny kolor farby do każdego słoika, mieszając dokładnie jego zawartość. Podczas wykonywania tego zajęcia nauczyciel mówi krótką rymowankę zachęcając dzieci do powtarzania:
Czary-mary, Czary-mary.
Raz i dwa, raz i dwa. Miesza wodę ciocia, mieszam wodę ja!
Czary-mary, Czary-mary, nie do wiary!
Wyszedł kolor, wyszedł kolor nam wspaniały.

Zdjęcie ze zbiorów prywatnych D. Sitek

Do przygotowanych słoików wkładamy złożone w paski papierowe kuchenne ręczniki, tak by końce ręczników były zanurzone w dwóch słoikach. Pierwsze reakcje, czyli barwienie się i zwilżenie papierowych ręczników grupa zaobserwuje dosyć szybko. Okazuje się, że tak jak w nazwie tego eksperymentu, woda „wędrowała" po ręczniku, czyli wchłaniała się w niego zabarwiając tym samym ręcznik. Do osiągnięcia pełnych efektów eksperymentu potrzeba nawet kilka godzin. Warto, po wykonaniu zadania, zaciekawić dzieci i regularnie sprawdzać stan eksperymentu np. raz na godzinę.

5. **„Tęcza malowana twoją kredką" – praca plastyczna.**

Do wykonania pracy plastycznej potrzebne będą: brystol, kredki pastele suche oraz przykładowe zdjęcie tęczy. Zdjęcie przyczepiamy do tablicy, grupa zasiada do wspólnego dużego stołu albo na podłodze – tam gdzie dzieci będą miały swobodę działania i nie będą sobie wzajemnie przeszkadzały. Dzieci wspólnie malują łuki o określonych kolorach, zgodnie z przypiętym wzorem na tablicy.

Zdjęcie ze zbiorów prywatnych D. Sitek.

Przedszkolaki po namalowaniu łuków paluszkami rozcierają kolory, tak by powstał jeden barwny obraz tęczy. Do powstałej pracy plastycznej można dołączyć wierszyk:
„Gdy słońce świeci i deszcz jeszcze kropi, ona na niebie barwny mostek robi.”

Zdjęcie ze zbiorów prywatnych D. Sitek.

Bibliografia

GUZ E., *Dzień Tęczy w przedszkolu*, Bliżej Przedszkola 2022, nr 7-8, s. 125-129

https://pl.wikipedia.org/wiki/T%C4%99cza#Bibliografia , dostęp 27.05.2024 r.

Ewa Bochynek
Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu. Filia w Wałbrzychu

Terapia zajęciowa w wałbrzyskiej Filii DBP

W kwietniu 2024 r. w wałbrzyskiej Filii Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej została przygotowana wystawa pomocy terapeutycznych, które wykonali uczestnicy kursu *Terapia zajęciowa* (kurs prowadzony w wałbrzyskim *CNiB „Żak”*). Pani Justyna Zielonka, która jest terapeutą zajęciowym w wałbrzyskim Żaku, nadzorowała i udzielała wsparcia podczas powstawania tych prac, a także aktywnie uczestniczyła w przygotowaniu wystawy w naszej czytelni, a zwłaszcza informacji o prezentowanych na wystawie pomocach terapeutycznych.

Zainteresowani terapią zajęciową mogli (do połowy maja) zobaczyć m.in. przygotowane maty terapeutyczne, które zostały zaprojektowane i wykonane przez przyszłych terapeutów zajęciowych, doskonale zaspokajające potrzebę poruszania czymś w dłoniach, stymulujące zmysł wzroku oraz dotyku. Te, które były prezentowane w wałbrzyskiej bibliotece pedagogicznej, zostały wykonane z kolorowych materiałów o różnej fakturze, a także wyposażone w koraliki do przekładania oraz zamek do otwierania i zamykania.

Warto podkreślić, że praca z taką matą ćwiczy sprawność manualną, koncentrację, koordynację ręka – oko i pomaga zachować sprawność motoryki małej, a przede wszystkim wspomaga sprawność poznawczą. Natomiast kolorowe cekiny na prezentowanej na wystawie macie terapeutycznej tworzyły atrakcyjną i pełną życia powierzchnię, która przyciągała uwagę, rozwijając jednocześnie wyobraźnię i zdolności manualne.

Na wystawie były też pokazane panele z aktywną cieczą, dostarczające bogatych wrażeń wzrokowych, zachęcające do eksploracji, poprawiające uwagę, a także dające poczucie sprawczości. Panele pomagają w stymulacji wzrokowej, ruchowej. Wypełnione płynnym żelem sprawiają, że każdy ruch powoduje przesunięcie płynnego żelu w szereg różnych wzorów.

Zainteresowaniem zwiedzających wystawę (zwłaszcza nauczycieli klas młodszych) cieszyło się kreatywne pudełko do nauki liter, rozwijające procesy poznawcze, a zwłaszcza wspomagające motorykę małą.

Warto zaznaczyć, że podczas trwania tej wystawy (kwiecień – maj 2024) zorganizowane zostały w bibliotece pedagogicznej warsztaty szkoleniowe dla nauczycieli zainteresowanych tematem prowadzenia terapii zajęciowej w szkole.

Podczas tego spotkania prelegenci podkreślali, że terapeuta zajęciowy to ktoś ważny dla osób wymagających pomocy, rehabilitacji, wsparcia. Podstawowe zadanie terapeuty zajęciowego to opieka i współpraca z podopiecznym poprzez rozpoznanie, a następnie dążenie do zaspokojenia jego potrzeb życiowych, przy jednoczesnym uwzględnieniu czynników zdrowotnych, psychologicznych, a także społecznych.

Zajęcia prowadzone przez terapeutę polegają przede wszystkim na realizowaniu ćwiczeń terapeutyczno-edukacyjnych, zwłaszcza według takich sfer rozwojowych jak: naśladowanie, percepcja (wzrokowa, słuchowa, dotykowa), motoryka mała i duża, koordynacja wzrokowo-ruchowa, czynności poznawcze, komunikacja. Badania kliniczne wskazują, że doświadczenia trudności i cierpienia w trakcie terapii często mają pozytywny wpływ na proces leczenia objawów, ponieważ uczestnik zajęć, z pomocą terapeuty, konfrontuje się z własnymi problemami i uczy się, jak sobie z nimi radzić.

Uczestnicy warsztatów zwracali też uwagę na właściwe przygotowanie trzech etapów terapii zajęciowej. Pierwszym etapem terapii zajęciowej jest ocena potrzeb i celów uczestnika. Dopiero na podstawie wyników przeprowadzonej oceny terapeuta zajęciowy tworzy indywidualny plan terapeutyczny i jest to drugi etap terapii zajęciowej. Potem możliwe jest przejście do trzeciego etapu, jakim jest wdrażanie terapii, wspieranie kondycji psychicznej i fizycznej uczestnika zajęć.

Warto nadmienić, że na zakończenie tego spotkania pojawiła się propozycja zorganizowania w przyszłości kolejnego warsztatu z terapii zajęciowej.

Autorka artykułu słowa podziękowania kieruje do Dyrekcji wałbrzyskiego CNiB „Żak” za udostępnienie pomocy terapeutycznych na wystawę zorganizowaną w DBP Filia w Wałbrzychu w roku szkolnym 2023/2024.

Z WARSZTATU NAUCZYCIELA

Klaudia Kupiec
Szkoła Podstawowa im. I.J. Paderewskiego w Zagościńcu

Praca przedszkola w przygotowaniu dzieci do podjęcia nauki w szkole

Rozwój dziecka jest procesem długotrwałym i polega na poszerzaniu doświadczeń i oddziaływaniu osób dorosłych z jego otoczenia. Postawy społeczne i moralne kształtują najpierw rodzice, a potem nauczyciel w przedszkolu, organizując różnorodne sytuacje wychowawczo-dydaktyczne. Dziecko uczestnicząc w tych sytuacjach z rówieśnikami, uczy się poszanowania praw innych. Nauczyciel komentuje, interpretuje poszczególne sytuacje tak, aby dziecko mogło przyzwyczaić się do ich rozróżniania i poznawania. Wychowanie społeczno-moralne musi być dostosowane do indywidualnych możliwości każdego dziecka. Nauczyciel powinien organizować środowisko wychowawcze w taki sposób, aby dominowała w nim działalność dziecka o charakterze społecznym i bezpośrednie kontakty z ludźmi.

Dziecko dojrzałe do szkoły ma już pewne doświadczenia, wyobrażenia stanowiące podstawę do rozwoju myślenia procesów analizy i syntezy, na których opiera się nauka pisania, czytania i matematyki w klasie pierwszej. Osiągnięcie tej dojrzałości rozpoczyna się w przedszkolu już od najmłodszych lat tj. od 3-latków. Dzieci muszą osiągnąć dojrzałość fizyczną, emocjonalno-społeczną i umysłową. Nauczyciel w przedszkolu prowadząc różnorodną działalność aktywizującą, stosując różne metody i formy pracy organizuje tak zajęcia, aby wszystkie dzieci były zainteresowane i brały w nich czynny udział. W przedszkolu wszystkie formy zajęć powinny mieć charakter zabawowy i dlatego jest wiele możliwości zainteresowania wszystkich dzieci danym tematem. Wyznacznikiem pracy nauczyciela jest program nauczania w przedszkolu. Dobra realizacja programu to warunek pełnego przygotowania dziecka do nauki w szkole. Dzieci szczególnie w ostatnim roku przebywania w przedszkolu powinny mieć wiele możliwości zabawy przy użyciu różnorodnego materiału do manipulowania i konstruowania, odtwarzania podanych wzorów z zastosowaniem zmian sugerowanych przez nauczyciela. Trzeba stwarzać dzieciom okazje do korzystania z gier, loteryjek, układanek, puzzli, zwiększając w miarę możliwości liczbę elementów. Stwarzając sytuację do doskonalenia procesów analizy wzrokowej stosujemy ilustracje w książkach, różne obrazki, szczególnie te,

które stanowią historyjkę obrazkową. Stosując różnorodne pomoce dydaktyczne, zarówno dla nauczyciela jak i dzieci zwiększa się atrakcyjność zajęć. Bardzo ważne jest rozwijanie i doskonalenie procesów analizy słuchowej, można organizować zabawy polegające na wyszukiwaniu przedmiotów w sali na określoną głoskę, na wyodrębnianiu głosek na początku i na końcu wyrazu. Zabawy z głoskami powinny być tak organizowane, aby dzieci to bawiło, ponieważ inaczej nie przyniosą one pożądanych efektów. Punktem wyjścia w pracy wychowawczo-dydaktycznej powinno być stwarzanie warunków do ogólnego rozwoju, kształcenia i doskonalenia umiejętności z zakresu pisania i czytania. Doskonałą formą przygotowania dzieci do pisania jest wykonywanie precyzyjnych działań (rysowania, malowania, lepienia, wycinania, wydzierania drobnych elementów, itp.), dzieci mogą rysować na różnych formatach papieru. Jest wiele innych działań prowadzących do prawidłowego przygotowania do nauki pisania w szkole, ale wszelkie działania muszą wynikać z całokształtu pracy wykonawczej w grupie. Proces przygotowania dzieci do nauki czytania i pisania powinien mieć charakter planowy i systematyczny, uwzględniający możliwości rozwojowe.

Od dobrego przygotowania społecznego i umysłowego dziecka w przedszkolu, zależy prawidłowy start w nowym środowisku, jakim jest szkoła. W tym bowiem wieku, można jeszcze zapobiec trudnościom, które niełatwo będzie dziecku pokonać, gdy się nawarstwią w okresie szkolnym.

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Wychowanie przez sport i czytanie

Dla osób, które co roku stawiają sobie nowe wyzwania i biją rekordy w liczbie przeczytanych książek, czytanie jest jak sport. W rzeczywistości te dwie aktywności mają ze sobą wiele wspólnego. Pozytywnie stymulują rozwój człowieka. Wpływają na koncentrację, pamięć i efektywność pracy umysłowej. Poszerzają wiedzę o świecie, umożliwiają osiąganie lepszych wyników w nauce. Regularna aktywność fizyczna sprzyja lepszemu radzeniu sobie ze szkolnymi zadaniami, pozytywnie wpływa na rozumienie czytanych tekstów. Czytając, dosłownie ćwiczymy nasz mózg, niemal jak mięśnie na siłowni. Aktywność fizyczna i czytanie pobudzają kreatywność, inspirują do działania, skutecznie redukują poziom stresu. Nasz mózg działa wtedy sprawniej, łatwiej odbiera, przetwarza i zapamiętuje informacje. Czytanie przed snem odpręża i pozwala szybciej zasnąć, a aktywność fizyczna w ciągu dnia wpływa na lepszą jakość snu.

Doskonale rozumieją to sportowcy, którzy są idolami dla młodych ludzi. Wielu sportowców lubi spędzać wolny czas przy lekturze i deklaruje publicznie zainteresowanie książkami, włącza się do kampanii zachęcającej do czytania. Wśród nich jest nasza tenisistka, Iga Świątek, której czytanie pozwala utrzymywać równowagę między życiem a pracą. W 2023 r. postanowiła przekonać kibiców do czytania książek i wciągnąć w wyzwanie, aby przeczytali minimum 12 książek w roku. Pomysł spotkał się z mnóstwem pozytywnych reakcji. Na wyzwanie odpowiedzieli kibice i fani Igi, influencerzy, wydawnictwa czy biblioteki, zamieszczając w mediach społecznościowych wiele zdjęć książek.

Również inni polscy sportowcy włączają się w promocję czytelnictwa. Do kampanii społecznej „Czytaj i wejdź do gry!", której organizatorem było Narodowe Centrum Kultury, zaproszono znanych polskich sportowców. Wśród nich znaleźli się: siatkarze Mateusz Bieniek (https://www.youtube.com/watch?v=5C2BxyscF_g) i Maria Stenzel (https://youtu.be/eIlyYhNSAVs) oraz lekkoatleta Tomasz Majewski (https://www.youtube.com/watch?v=btXqhj0UxdA) a także piłkarz Bartosz Kapustka (https://www.youtube.com/watch?v=12TwjvYYogI), którzy zachęcali do sięgania po książki, przypominając o zaletach czytania jako przyjemnego i wartościowego sposobu spędzania

czasu. Sportowcy opowiadali o swoich ulubionych książkach oraz o tym, w jaki sposób – w natłoku codziennych obowiązków – znajdują czas na lekturę.

Sportowcy włączają się również w akcję Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom. Tak było chociażby podczas 18. edycji organizowanej pod hasłem „Sportowcy czytają dzieciom. Wychowanie przez sport i czytanie". Zaproszeni uczniowie ze szkół podstawowych z Warszawy i okolic wraz z opiekunami mogli w siedzibie Polskiego Komitetu Olimpijskiego, patrona akcji, spotkać się i poćwiczyć ze sportowcami, zwiedzić Muzeum Sportu i Turystyki. Oczywiście było również czytanie i opowiadanie o ulubionych książkach.

https://www.facebook.com/calapolskaczytadzieciom/posts/2315404691815790?ref=embed_post

Przykładów na promocję czytelnictwa poprzez sport możemy doszukać się również na świecie. W USA od lat odbywa się *Tackle Reading Day*, podczas którego sportowcy związani z NFL odwiedzają szkoły podstawowe w całym kraju i czytają dzieciom. Jest to wkład drużyn sportowych w promocję czytelnictwa wśród najmłodszych w Stanach Zjednoczonych. Brytyjski Fundusz na rzecz czytelnictwa i piśmienności – National Literacy Trust rozpoczął w 2003 r. współpracę z Angielską Ligą Piłki Nożnej (*Premier League*). Wspólnie opracowano 10-tygodniowy, interwencyjny program promocji czytelnictwa w szkołach, skierowany do uczniów w wieku 9-13 lat. Nauczyciele otrzymują plany lekcji, materiały wideo oraz dostęp do strony internetowej z quizami i wyzwaniami. Wykorzystanie piłki nożnej przyczynia się do znacznego zwiększenia zainteresowania czytelnictwem w klasach objętych programem, motywuje młodych czytelników do rozwijania nawyków czytelniczych.

Świetnym przykładem działań łączących pasję do sportu z promocją czytelnictwa są działania Miejskiej Biblioteki Publicznej w Dobczycach, realizująca m. in. projekt „Piłkarze vs. Pisarze, czyli o tym jak przez sport trafić do literatury, ze stadionu do biblioteki". Przy bibliotece istnieje Klub Kulturalnego Kibica, promujący czytelnictwo na szeroką skalę. W ramach akcji „Z książką na stadionie" wolontariusze odwiedzając stadion udowadniają, że stadion jest dobrym miejscem na pobudzanie czytelnictwa a „piłka" i „książka" to świetne połączenie.

Wszystkie te działania dowodzą, że aktywność ciała i umysłu nie jest od siebie zupełnie oddzielona a sport i promocja czytelnictwa idą ze sobą w parze.

Bibliografia

BRAUN Ł., *Sport i promocja czytelnictwa – sposób na „męskie czytanie"*, https://goodbooks.pl/inne/sport-i-promocja-czytelnictwa-czytelnictwa, dostęp 22.04.2024 r.

Polscy sportowcy włączają się w promocję czytelnictwa. Rusza kampania społeczna „Czytaj i wejdź do gry!", https://booklips.pl/newsy/polscy-sportowcy-wlaczaja-sie-w-promocje-czytelnictwa-rusza-kampania-spoleczna-czytaj-i-wejdz-do-gry/ , dostęp 22.04.2024 r.

Emilia Mech
Szkoła Podstawowa im. Ignacego Jana Paderewskiego w Zagościńcu

Wspieranie aktywności muzycznej w przedszkolu

Muzyka odgrywa niezwykle istotną rolę w rozwoju dzieci. Zabiegi dydaktyczne, takie jak śpiewanie, granie na instrumentach, taniec czy tworzenie dźwięków, mają ogromny wpływ na rozwój dziecięcej muzykalności. W początkowym etapie kształcenia muzycznego nauka powinna odbywać się w formie zabawy, rozwijając potrzebę i zainteresowanie dziecka muzyką. Jednak z biegiem lat, należy również stawiać przed dziećmi ćwiczenia wymagające pokonywania trudności technicznych i poznawczych. Celem wszelkich działań muzycznych jest rozbudzanie naturalnej potrzeby aktywnej działalności oraz zabawy, co zgodnie z Przychodzińską-Kaciczak (1981) przyczynia się do harmonijnego rozwoju muzykalności u dzieci. W kolejnych częściach tego opracowania zostaną omówione formy aktywności artystycznej, które stanowią podstawę do stymulacji rozumienia i emocjonalnego przeżywania muzyki.

Wśród podstawowych form wspierania aktywności muzycznej w przedszkolu można wyróżnić:

- śpiew,
- ruch przy muzyce,
- gra na instrumentach,
- słuchanie i tworzenie muzyki.

I. Śpiew

W rozwoju muzykalności dzieci śpiew ma dominujące znaczenie. Jest on jedną z najważniejszych form aktywności muzycznej, ponieważ głos to najstarszy instrument, jakim posługuje się człowiek. W edukacji muzycznej wykorzystywany jest głównie w piosence, najprostszym utworze muzycznym. Wynika to z faktu, że jest ona krótką formą pod względem rozmiarów, dzięki czemu dziecko potrafi: zrozumieć, przeżyć, zapamiętać oraz odtworzyć jej treść. Piosenka jest przystępnym materiałem do nauki także z uwagi na: rytm, metrum, linię melodyczną, tempo, dynamikę, budowę i nastrój, czyli elementy składające się na świadomą percepcję utworu muzycznego. Dlatego nauce śpiewu w przedszkolu należy poświęcić wiele

czasu. Ważnym elementem budowy piosenki jest warstwa tekstowa, która absorbuje krótkotrwałą uwagę słuchacza i wykonawcy, wpływa na poszerzenie się słownictwa oraz wzbogaca wiedzę o świecie. Treść słowna jest podstawą do wielu zabaw inscenizacyjnych. Śpiew odgrywa znaczącą rolę również w rozwoju fizycznym dziecka. Stanowi on naturalne ćwiczenie oddechowe, dotleniające organizm, rozwijające klatkę piersiową, kształtujące aparat głosowy. Zbiorowe wykonanie utworu wokalnego pomaga: we współdziałaniu dzieci, integruje grupę, odblokowuje dzieci zalęknione i zahamowane (Przychodzińska-Kaciczak, 1981).

Narząd głosu dziecka rozwija się w wieku od drugiego do czternastego roku życia. W tym okresie struny głosowe posiadają delikatną budowę i narażone są na różnego rodzaju uszkodzenia, dlatego w pracy nad głosem dziecka należy uwzględniać podstawowe zasady emisji głosu: prawidłową postawę śpiewaczą, odpowiedni oddech, właściwą artykulację, intonację i dykcję. Natomiast przy wyborze repertuaru wokalnego nauczyciel powinien odwoływać się do określonych kryteriów uwarunkowanych wiekiem dziecka (Malko, 1983):

- utwory nie powinny przekraczać skali głosu dziecka,
- w grupach najmłodszych utwór powinien zawierać odpowiedni poziom trudności linii melodycznej, opierający się na powtórzeniach melodycznych, rytmicznych i słownych. rozpiętość skali piosenki musi być zgodna ze skalą głosu dziecka,
- treść słowną piosenki należy dopasować do wieku i poziomu umysłowego dziecka,
- prezentowana piosenka powinna posiadać walory artystyczne w warstwie słownej jak i muzycznej (Malko, 1990).

Wprowadzanie śpiewu w przedszkolu obywa się grupowo, w kilku etapach. W pierwszym okresie dzieci powinny słuchać śpiewu nauczyciela, w późniejszym wieku próbować powtarzać za głosem nauczyciela łatwiejsze fragmenty piosenki, następnie całą piosenkę. Piosenka może być wprowadzana:

1. w formie piosenek do słuchania wykonywanych przez nauczyciela – których poziom znajduje się w obrębie możliwości odtwórczych dziecka, a tekst jest zrozumiały;

2. w formie piosenek do śpiewania dla dzieci – których nauczanie odbywa się w dwóch etapach:

a) wprowadzenie piosenki polega na dwukrotnym zaśpiewaniu całości odpowiednio dobranego utworu z poprawnie wykonanym akompaniamentem. Po prezentacji przez nauczyciela piosenki, w której można wykorzystać różne rekwizyty (np. zabawki, obrazki itd.) następuję

omówienie jej treści. Po czym rozpoczyna się praca nad pamięciowym opanowaniem tekstu słownego poprzez wyraźne i sugestywne wyrecytowanie słów piosenki i wyjaśnienie niezrozumiałych wyrazów przez nauczyciela. Na koniec dzieci samodzielnie starają się opowiedzieć treść piosenki,

b) właściwa nauka piosenki dotyczy nauki melodii, która jest prezentowana odcinkami, łącznie z tekstem, we właściwym tempie. Należy pamiętać, ze kolejną zwrotkę uczymy wówczas gdy poprzednia została dobrze opanowana. Nauka nowego utworu w grupie pięcio-sześciu-latków, nie powinna przekraczać 4-5 minut, w młodszych grupach naukę przerywa się zabawami ruchowymi i odprężającymi (Majewski, 2000).

Nauczona piosenka może być wzbogacona innymi działaniami muzycznymi: zabawą ruchową, inscenizacją, akompaniamentem instrumentów perkusyjnych itp.

Wraz z rozwojem dziecka wzrasta ilość piosenek, które dziecko opanowało. Formy stają się dłuższe, bardziej rozwinięte. Poprzez pomnażanie doświadczeń muzycznych dzieci rozbudzany jest smak estetyczny, co prowadzi do lepszego zrozumienia bogactwa i różnorodności świata muzyki.

II. Ruch przy muzyce

Muzyka od zawsze pobudza człowieka do ruchu. Stanowi on wrodzoną potrzebę rozwojową człowieka, która warunkuje ogólny rozwój psycho-fizyczny organizmu. Wynikiem reakcji ciała na elementy muzyki (rytm, tempo, dynamika) są rytmiczne skurcze mięśni lub ciała. Kształtowanie aktywności ruchowej ma korzystny wpływ na rozwój muzykalności oraz pogłębienie wrażliwości estetycznej i emocjonalnej dziecka. Ruch pomaga świadomie przeżywać i rozumieć muzykę. Największą skłonność do ruchu przy muzyce obserwuje się w już w okresie dzieciństwa. Dziecko potrafi reagować motoryką ciała na zmiany zachodzące w muzyce (akcenty metryczne, zmiany tempa, barwy itp.)

Naturalną potrzebą dzieci w wieku przedszkolnym jest ruch, dlatego większość zabaw muzycznych prowadzonych w przedszkolu związana jest z omawianą formą aktywności, która ze względu na swą różnorodność, została podzielona na dwie grupy (Malko, 2000): 1. Zabawy ruchowe ze śpiewem stosowane są najczęściej w grupach młodszych z uwagi na ich niski stopień trudności. Przybierają formę swobodnej wypowiedzi ruchowej, która pojawia się w następujących zabawach słowno-muzycznych inspirujących wyobraźnię dziecka:

a) zabawy inscenizowane – charakteryzują się tekstem o znamionach akcji, którego treść ukazywana jest w sposób naśladowczy za pomocą ruchów ciała. W formie tej wprowadza się często podział na role wynikający z treści piosenki oraz rekwizyty, stroje;

b) zabawy ilustracyjne polegają na ilustracji ruchowej dobrzej znanej piosenki bez podziału na role. Treści utworu często narzucają dziecku sposób poruszania się;

c) zabawy rytmiczne w zabawach tych charakterystyczny rytm piosenki odtwarzany jest za pomocą ruchu ściśle powiązanego z muzyką. Osiągnięcie zgodności ruchu z rytmem muzyki odbywa się poprzez: naśladowanie rytmu śpiewanej piosenki za pomocą ruchu (np. skakanie, tupanie itp.) lub ruch przy akompaniamencie muzycznym czyli realizację podanych tematów rytmicznych w postaci podskoków, marszu, biegu itp.;

d) zabawy taneczne w przypadku tego rodzaju zabaw wykorzystuje się układy taneczne oparte na znanych dzieciom krokach tanecznych.

2. Zabawy ruchowe z akompaniamentem instrumentalnym. Istotą tychże zabaw jest to, że przebiegiem zabawy kieruje muzyka zastępując często polecenia nauczyciela.

Z uwagi na różne strefy oddziaływań, w procesie dydaktycznym w przedszkolu zabawy ruchowe przy akompaniamencie instrumentalnym dzielimy na cztery grupy:

a) Zabawy z zakresu techniki ruchu:

- zabawy porządkowe (np. ustawienie w rzędzie),
- zabawy orientujące w przestrzeni – wykształcają w dziecku umiejętność rozplanowania w przestrzeni,
- zabawy naprężająco-rozluźniające – łączą wykonywanie ruchu z wyobrażoną pracą wymagającą wysiłku fizycznego,
- ćwiczenia różnych grup mięśni ćwiczenia: rąk, twarzy itd.,
- ćwiczenia korektywne zapobiegają powstawaniu i utrwalaniu wad postawy itp.

b) Zabawy uwrażliwiające na różne elementy muzyki ćwiczą u dziecka reagowanie na zmianę charakteru akompaniamentu prezentowanego przez nauczyciela w zakresie: zmian dynamiki, tempa, czasu trwania itp.

c) Opowieści ruchowe to improwizacje ruchowe powstałe na tle treści bajek, piosenek lub wierszy.

d) Tańce – program nauki tańców wprowadzany jest dopiero w grupie sześciolatków i obejmuje łatwe tańce regionalne oraz tańce charakterystyczne.

Z punktu widzenia dziecka ruch przy muzyce jest atrakcyjną formą zajęć. W korelacji z innymi czynnościami muzycznymi – słuchaniem muzyki i improwizacją daje ciekawsze efekty. Zajęcia ruchowe przy muzyce nie tylko wpływają na prawidłowy rozwój fizyczny człowieka, ale także niosą cenne wartości wychowawcze. Budzą w dziecku poczucie solidarności i współdziałania z grupą, często pomagają przezwyciężyć nieśmiałość kompleksy.

III. Gra na instrumentach

Gra na instrumencie daje dziecku wiele satysfakcji i zadowolenia, jest źródłem przeżyć estetycznych i rozbudza wyobraźnię oraz zamiłowanie do muzyki. Poprzez taką formę wypowiedzi kształtuje się: poczucie rytmu, słuch polifoniczny, słuch barwowy, słuch wysokościowy oraz wrażliwość na kolorystyka dźwiękową (Przychodzińska-Kaciczak, 1981). Ponadto rozwija się inne zdolności, takie jak np.: pamięć, uwaga, skupienie, podzielność uwagi. Muzykowanie na instrumencie posiada również aspekt wychowawczy związany z zdyscyplinowaniem, które jest konieczne podczas wykonywania utworu.

Fascynacja dźwiękiem pojawia się już w okresie niemowlęctwa. Początkowo naturalnym instrumentem do tworzenia rytmu są: ręce, palce, nogi. Części ciała pozwalają uzewnętrznić przeżywanie rytmu słuchanej muzyki. Szczególną radość sprawia dziecku także umiejętność wydobywania dźwięku z przedmiotów znajdujących się w jego otoczeniu: grzechotek, kamyczków, pudełek itd., dzięki temu odtwarzane rytmy mają ciekawszą barwę i dynamikę (Przychodzińska-Kaciczak, 1981). W przedszkolu następuje dalszy okres zabawy z dźwiękiem, w procesie umuzykalnienia wykorzystywane są różne przedmioty wydające dźwięk oraz instrumenty o prostej budowie używane głównie w zabawach i ćwiczeniach rytmicznych. Podczas śpiewania piosenek i przy improwizacjach rytmicznych stosuje się także akompaniament przy pomocy instrumentów perkusyjnych rozwijający aktywność muzyczną. Ilość oraz kolejność wprowadzania zaplanowanych instrumentów zależy od możliwości percepcyjnych i odtwórczych dzieci w danej grupie wiekowej. Po pierwszym etapie poznawania dźwięku i eksperymentowania z instrumentami, rozpoczyna się właściwa nauka

gry na instrumentach. W polskim systemie wychowania muzycznego najczęściej wykorzystuje się tzw. instrumentarium Orffa składające się z instrumentów perkusyjnych o określonej i nieokreślonej barwie dźwięku. Nauka gry na instrumentach przebiega etapowo i opiera się na kilku istotnych zasadach:

- stopniowaniu trudności,
- prowadzeniu zajęć indywidualnie, następnie w małych grupach (ośmio- dziesięcio-osobowych),
- zamiennym stosowaniu instrumentów przez dzieci w trakcie jednych zajęć (Malko, 1983).

Systematyczna nauka gry odbywa się poprzez samodzielne wykonywanie utworów muzycznych, tworzenie akompaniamentu do piosenek, ćwiczenia słuchowe, ruchowe rytmiczne, w powiązaniu z piosenką oraz zadania twórcze. Dodatkową formą, którą można zastosować są efekty akustyczne uzyskane przez ruch własnego ciała. Rozwijają one zainteresowania dziecka i rozbudzają chęć do dalszego poszukiwania źródeł dźwięku.

Powstające podczas gry na instrumencie wyobrażenia muzyczne, dzięki współpracy z aparatem ruchowym rozwijają się szybciej i intensywniej, poszerzając zakres muzycznych doświadczeń odbiorcy. Każde zetknięcie się dziecka z instrumentem wywołuje pozytywne wrażenia: radość, entuzjazm oraz specyficzną satysfakcję z obcowania z fascynującym narzędziem muzycznym.

IV. Słuchanie i tworzenie muzyki

Bezpośredni kontakt dziecka ze sztuką odbywa się między innymi poprzez słuchanie muzyki, która przemawia do niego językiem dźwięków. Podstawowym celem słuchania utworów muzycznych w przedszkolu jest dostarczenie estetycznych doznań oraz nauczenie ich przeżywania i rozumienia. Percepcja muzyki wpływa na rozwój emocjonalny i estetyczny dziecka. Forma ta pobudza rozwój analizatora słuchowego, kształci koncentrację, uwagę i pamięć. Słuchanie muzyki w przedszkolu odbywa się na dwóch płaszczyznach:

a) przy okazji przedstawiania wszystkich form wychowania muzycznego,

b) jako oddzielny typ zajęć, podczas których dzieci skupiają się jedynie na percepcji muzyki.

Jest ona czynnikiem indywidualnym, stąd zajęcia powinny opierać się na wiedzy psychologicznej i dydaktycznej. Kształtowanie umiejętności uważnego słuchania u dziecka

powinno rozpoczynać się od ćwiczeń w spostrzeganiu i odróżnianiu dźwięków pochodzących z otoczenia. Utwory muzyczne mogą być odbierane jako muzyka żywa (muzyka w wykonaniu nauczyciela, lub udział w koncertach muzycznych itp.) oraz muzyka mechaniczna (muzyka prezentowana z płyty, telewizji, radia itd.) (Majewski, 2000). W młodszych grupach przedszkolnych słuchanie muzyki instrumentalnej odbywa się poprzez granie na instrumencie piosenek, które dzieci wcześniej poznały i zaśpiewały. Dzieci w starszych grupach mogą słuchać krótkich utworów instrumentalnych o czasie trwania uzależnionym od zainteresowania nimi. (Malko, 1983). Każde wprowadzenie piosenki lub tańca powinno być poprzedzone wcześniejszym wysłuchaniem. Realizując zajęcia słuchania muzyki nauczyciel powinien pamiętać o kilku podstawowych zasadach:

- utwór muzyczny jest zauważany i rozumiany wówczas, kiedy jest powtarzany: dziecko percypuje jedynie to, co chce i utrwala rzeczy z otoczenia, które samodzielnie wybrało,
- szybciej percypuje muzykę jeśli połączona jest z ruchem oraz werbalizacją,
- na początku wprowadza się i wyjaśnia dziecku dane pojęcie, a następnie zwraca uwagę w trakcie słuchania utworu,
- dziecko zauważa tylko te bodźce muzyczne, któreś dobitne, proste, jednolite,
- prezentowane formy muzyczne powinny być zgodne z danym wiekiem dziecka,
- podczas słuchania muzyki nauczyciel powinien używać określeń: wesoły, smutny, cichy, szybki, wolny zamiast określeń dynamiki itd.,
- dziecko bardziej mobilizuje swoją uwagę i wyobraźnię jeśli przed słuchaniem utworu nie podaje się jego tytułu,
- słuchanie muzyki powinno być czasem połączone z wyrażaniem emocji za pomocą wypowiedzi plastycznej, (Majewski, 2000).

Kolejną z form wypowiedzi muzycznej jest także tworzenie muzyki. Z punktu widzenia pedagogiki muzycznej w procesie tworzenia muzyki najważniejszym zadaniem jest, żeby dziecko samodzielnie eksperymentowało i poszukiwało różnych rozwiązań muzycznych oraz umiało swoje działanie poddać ocenie. Aby dziecko podejmowało kolejne próby twórczości, ocena nauczyciela nigdy nie powinna być negatywna, a rodzaj i poziom trudności wykonywanych zadań musi być dostosowany do możliwości i wieku dziecka. Improwizacja muzyczna powinna korelować się z pozostałymi formami: śpiewem, ruchem, grą na instrumentach. Tworzenie muzyki może odbywać się poprzez dwie drogi:

a) ekspresję własną – polegającą na spontanicznej aktywności twórczej niezależnej od narzuconej przez nauczyciela dyscypliny. Dziecko samodzielnie decyduje o swojej wypowiedzi twórczej i dobiera środki ekspresji. U dzieci w młodszym wieku szkolnym wyróżnia się trzy rodzaje ekspresji:

- ekspresja spontaniczna (do dwóch i pół lat),
- ekspresja ukierunkowana, w celu zdobycia aprobaty (od dwóch i pół lat do pięciu i pół lat),
- ekspresja dostosowana do ogólnie obowiązujących norm (po pięciu i pół latach),
- dziecko sześcioletnie wykorzystuje trzy rodzaje ekspresji i wyraża je poprzez środki (śpiew, malowanie, taniec itp.).

Kształtowanie twórczej ekspresji muzycznej odbywa się w oparciu o następujące formy ekspresji muzycznej:

- improwizowanie głosem,
- improwizacja melodyczna i rytmiczna na instrumentach muzycznych,
- improwizacja ruchowa,
- w połączeniu z aktywnością plastyczną;

b) improwizację kierowaną – która związana jest z wybranym elementem muzycznym: melodia, rytm, harmonia, schemat budowy formalnej utworu. Forma ta łączy wyobraźnię i myślenie z działaniem. Przebiega ona na trzech poziomach:

- wyodrębnienie lub stworzenie wzoru do obróbki twórczej,
- modyfikowanie wzoru lub jego ram,
- utrwalenie improwizowanej całości (Majewski, 2000).

Własna aktywność wykonawcza dziecka odbywająca się poprzez działalność słuchową lub tworzenie muzyki dostarcza dziecku szereg estetycznych doznań muzycznych. Rezultatem tego jest kształcenie pamięci i wyobraźni muzycznej oraz wrażliwości na piękno.

Wspieranie aktywności muzycznej w przedszkolu nie powinno opierać się tylko na przekazywaniu wiadomości i biernym przyswajaniu ich przez dzieci. Muzyka ze względu na różnorodność środków wyrazu jakimi operuje: śpiew, ruch, gra na instrumentach, słuchanie muzyki jest dziedziną sprzyjającą aktywnej, spontanicznej wypowiedzi twórczej. Istotne

miejsce w tej dziedzinie zajmuje odpowiedni klimat inspirujący uruchomienie postawy twórczej. Zadania stawiane dziecku powinny wyzwalać jego wyobraźnię twórczą. Aby praca nad rozwojem muzycznym dziecka przynosiła pozytywne efekty zajęcia umuzykalniające powinny być dla dziecka przyjemnością. Dlatego w tym procesie nauczyciel pełni ważną rolę, rolę inspiratora zachęcającego dziecko do działania, podsuwającego propozycje oraz motywującego do dalszych odkryć w zakresie muzyki.

Bibliografia

MALKO D., *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, Warszawa : WSIP, 1990

MALKO D., *Rola umuzykalniania w wychowaniu estetycznym,* [W:] *Wychowanie i nauczania w przedszkolu*, red. I. Dudzińska, WSiP, Warszawa : WSiP, 1983

MAJEWSKI R., *Wiosenne nutki,* Płock : WiP „Iwanowski”, 2000

MECH E., *Wykorzystane form taneczno-ruchowych w rozwijaniu aktywności muzycznej dzieci w wieku przedszkolnym*, Praca dyplomowa napisana w Zakładzie Pedagogiki Przedszkolnej UMCS, Lublin, 2010

PRZYCHODZIŃSKA-KACICZAK M., *Dziecko i muzyka,* Warszawa : Nasza Księgarnia, 1981

Renata Staszków
Przedszkole nr 14 "Muzyczna Kraina" w Inowrocławiu

Rola nauczyciela w procesie adaptacji dzieci 3–letnich w przedszkolu

Dzieci 3-letnie przekraczające po raz pierwszy próg przedszkola są zaciekawione a jednocześnie niepewne czekających ich wydarzeń. Rozstanie z rodzicami dla niektórych stanowi trudne wyzwanie. Wkraczają bowiem w nieznane do tej pory środowisko, bez osób z najbliższego otoczenia. Tutaj ważną rolę zaczyna odgrywać nauczyciel, który powinien być dla nich wsparciem i autorytetem.

Współpraca ze środowiskiem rodzinnym procentuje pozytywnym nastawieniem dziecka odnośnie jego pobytu w placówce. Ważne jest, aby nauczyciel uzyskał informacje na temat jego potrzeb, zainteresowań, upodobań. Dzięki temu otrzyma całościowy „obraz" dziecka, będzie wiedział, w jaki sposób zareagować w sytuacjach dla niego trudnych.

Dziecko podczas pierwszych dni pobytu w przedszkolu nawiązuje relacje z nowymi opiekunami. Postawa empatyczna, serdeczna, nastawiona na poszanowanie jego praw wpływa na szybszy proces adaptacji przedszkolaka. Nauczyciel uśmiechnięty, radosny, pełen energii emanuje ciepłem i kształtuje właściwą atmosferę w grupie.

Poczucie bezpieczeństwa w pierwszych dniach pobytu dziecka w przedszkolu jest bardzo ważne. Przedszkolak zmienia swoje środowisko, najpierw jest zaciekawiony, jednak po pewnym czasie orientuje się, że w pobliżu nie ma osób, które do tej pory były z nim w dobrych i złych chwilach. Zaczyna się denerwować, szukać wsparcia u osób, które są najbliżej. Nauczyciel powinien zagwarantować dziecku poczucie bezpieczeństwa. Dziecko, które poczuje się bezpiecznie w nowej placówce będzie chętniej współpracowało ze swoimi opiekunami, mówiło o swoich problemach i potrzebach. Przedszkolak powinien wiedzieć, że zawsze może liczyć na nauczyciela, na jego wsparcie, dobre słowo. Postawa opiekuńcza, pełna miłości, serdeczności wpłynie nie tylko bardzo dobrze na pozytywny okres adaptacji, ale także na nawiązanie właściwej relacji nauczyciel – dziecko.

Kolejnym, równie ważnym elementem w procesie adaptacji jest budowanie zaufania. Jeżeli nie uda nam się tego uzyskać to nie osiągniemy pozytywnych efektów wychowawczo – edukacyjnych. Należy pamiętać, aby dotrzymać obiecanego słowa. Jeżeli przekażemy dzieciom informację, że po zajęciach pobawimy się np. piłką, to należy to zadanie wykonać. Jeżeli nie dotrzymamy danego słowa, dziecko drugi raz nam nie zaufa. Nauczyciel powinien być wiarygodny. Dzieci często zadają pytania typu: „Kiedy przyjdzie mama?". Jeżeli odpowiemy, że zaraz przyjdzie, a to się nie stanie, to stracimy wiarygodność w oczach dziecka. Dzieci 3-letnie nie znają jeszcze pojęcia czasu. Można dziecku przybliżyć szacowany czas przyjścia rodzica np. przez określenie typu „Mama przyjdzie po Ciebie po podwieczorku". Warto budować zaufanie poprzez prawdomówność i szczerość.

Nauczyciel w pierwszych dniach pobytu dziecka w przedszkolu powinien być animatorem zabaw. Wpływa to korzystnie na samopoczucie przedszkolaków i czas spędzony razem. Zabawy z chustą, piłką, masami sensorycznymi, ruchowe, taneczne uzupełniają pierwsze dni pobytu dziecka w placówce. Powinny być one kreatywne, wypełniające tęsknotę za środowiskiem rodzinnym.

Opieka, wychowanie i edukacja nad grupą przedszkolną spoczywa przeważnie na kilku osobach. Najbardziej korzystna sytuacja występuje wówczas, gdy wszyscy obiorą wspólny „front" działania, będą ze sobą współpracować i wspierać się wzajemnie. Dziecko lubi jasne komunikaty, spójne, nie przepełnione sprzecznością. Współpraca wpływa korzystnie na całokształt funkcjonowania przedszkolaka w placówce.

Nauczyciel przebywa z dzieckiem w przedszkolu kilka godzin dziennie. Jest obserwatorem, który potrafi zauważyć zarówno dzieci z trudnościami, jak i te które są zdolne. Ważne, aby dostosować wymagania do możliwości dziecka, wesprzeć go w sytuacjach dla niego trudnych. Bardzo ważna jest współpraca z rodzicami, a także specjalistami, która pozwoli w całościowy sposób ukształtować schemat pomocy dziecku, które jej potrzebuje.

Nauczyciel wychowania przedszkolnego stanowi bardzo ważny fundament budowania poczucia bezpieczeństwa, pewności siebie u dziecka, które przekracza pierwszy raz próg przedszkola. To on kształtuje młodego człowieka, uczy przestrzegania wspólnie ustalonych zasad. Jest to bardzo odpowiedzialna rola. Odpowiada on za bezpieczeństwo, edukację i rozwój młodego pokolenia.

Monika Biedrzycka-Gładka
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Sztuczna inteligencja w pracy nauczyciela

Chat GPT to opracowany przez Open AI zaawansowany model językowy, służący do generowania tekstów. Ma naśladować sposób myślenia człowieka i jego sposób uczenia się. Jest w stanie przeanalizować ogromną liczbę danych i wygenerować dla nas odpowiedzi na nasze zapytania tzw. prompty.

Jest bardzo wiele działań, w których nauczyciel może wspomagać się narzędziem takim jak chat GPT. Przede wszystkim w obszarach:

- generowania tekstów,
- korekty tekstów,
- wyszukiwania informacji,
- wspomagania uczenia.

Generowanie tekstów:

- generowanie sprawdzianów – chat GPT może generować testy z pytaniami np. wielokrotnego wyboru czy też pytaniami otwartymi do wskazanego przez nas zakresu materiału,
- przygotowanie scenariusza lekcji na wskazany temat i dla konkretnej grupy odbiorców, z zaznaczeniem jakie metody dydaktyczne mają być zastosowane czy też przygotowanie planu wystąpienia (możemy poprosić też o rozwinięcie poszczególnych punktów, przygotowanie slajdów do prezentacji),
- tworzenie opowiadań, historyjek do naszych zajęć – dopasowanych do konkretnej sytuacji, grupy wiekowej, zainteresowań uczniów oraz interesującej nas tematyki,
- tworzenie piosenek i wierszyków o wskazanej tematyce i skierowanej do konkretnej grupy odbiorców,
- wykreowanie różnorodnych gier i zabaw, które odpowiadają tematyce naszych zajęć, a które pomogą zaktywizować grupę,

- generowanie listy pomysłów na przygotowanie szkolnych imprez, obchodów konkretnych świąt, sposobów omówienia jakiegoś tematu np. lektury szkolnej,
- tworzenie tekstów z lukami do uzupełnienia przez uczniów wybranymi przez nas elementami,
- podawanie przykładów np. typów zdań, zadań matematycznych, tematów rozprawek, gdy chcemy nimi zilustrować to, o czym mówimy,
- przygotowanie pytań do skopiowanego i wklejonego przez nas tekstu,
- tworzenie fikcyjnych wywiadów np. ze sławną postacią z przeszłości, czy też wypowiedzi stylizowanych na konkretną osobę lub okres w dziejach,
- generowanie treść postów na FB, zaproszeń czy listów, ale też regulaminów konkursów.

Korekta tekstów:

- tłumaczenie tekstu na inny język, poprawianie błędów w pisanym przez nas tekście w języku obcym,
- zmiana stylu pisania tekstu skopiowanego i dostosowanie go do wskazanej przez nas grupy odbiorców lub stylu wypowiedzi,
- wrzucenie na chat skopiowanego tekstu i prośba o pogłębienie tematu lub streszczenie tematu pod konkretną grupę odbiorców.

Wyszukiwanie informacji:

- poszukiwanie informacji na interesujący nas temat – zamiast przeglądać zasoby Internetu dostajemy skondensowaną odpowiedź.

Wspomaganie uczenia

- wyjaśnianie skomplikowanych zagadnień i podawania przykładów np. zastosowania konkretnych teorii w praktyce,
- układanie planu nauczania wg podanych przez nas wskazówek – jaki interesuje nas zakres tematyczny, ile mamy czasu na opanowanie materiału, na jakim poziomie wiedzy chcemy być,
- tłumaczenie jak krok po kroku należy coś zrobić np. rozwiązać zadanie matematyczne,
- uczenie formułowania precyzyjnych zapytań poprzez próby tworzenia różnorodnych promptów i obserwację jakie wyniki są wtedy generowane,

- rozwijanie krytycznego myślenia – uczniowie najpierw uzyskują jakieś wyniki na podane przez siebie zapytanie a potem sprawdzają je w innych wiarygodnych źródłach.

Zalety i wady korzystania z chatu GPT

Niewątpliwą zaletą tego narzędzia jest oczywiście oszczędność czasu. Poza tym przygotowując się wielokrotnie do tych samych zajęć, możemy czuć się pozbawieni pomysłów a treści generowane przez chat mogą być dla nas świeżymi inspiracjami. Bardzo istotne jest to, że generowane materiały można dostosować do konkretnej grupy – do wieku, poziomu wiedzy, zainteresowań odbiorców itd.

Korzystając z chatu GPT należy pamiętać o kilku sprawach. Po pierwsze kwestia praw autorskich. Korzystając ze sztucznej inteligencji nie jesteśmy autorami wygenerowanych materiałów, powinniśmy umieścić adnotację, o tym, że „treści zostały wygenerowane przy użyciu sztucznej inteligencji / chatu GPT".

Im dokładniej i bardziej szczegółowo sformułujemy nasze zapytanie, tym lepsze odpowiedzi uzyskamy. Nie stosujmy wyrazów wieloznacznych. Warto podawać kontekst, informację o grupie odbiorców oraz inne istotne informacje, które pozwolą na otrzymanie jak najlepszego wyniku.

Zawsze trzeba pamiętać o sprawdzeniu otrzymanych wyników – czy nie ma w nich błędów (merytorycznych, językowych itd.). Zdarza się, że chat popełnia błędy językowe, gdy generuje odpowiedzi w języku polskim, ponieważ są one tłumaczeniami wersji anglojęzycznych. Powinniśmy także upewnić się, czy otrzymana informacja jest aktualna (informacje, do których chat GPT miał dostęp na etapie uczenia się w wersji bezpłatnej są ograniczone do 2021 roku). Odpowiedzi chatu GPT nie zawsze są poprawne, ponieważ opiera się on na różnych informacjach – prawdziwych i nieprawdziwych, a chat sam nie jest w stanie ocenić ich wiarygodności.

Co ciekawe chat GPT jest podatny na manipulację z naszej strony tzn. że można go przekonać o tym, że udzielił fałszywej informacji, choć była ona poprawna.

Bibliografia

50 sposobów na wykorzystanie ChatGPT w nauczaniu – video dla nauczycieli, https://infoludek.pl/edukacja/50-sposobow-na-wykorzystanie-chatgpt-w-nauczaniu-video-dla-nauczycieli/, dostęp 11.04.2024 r.

WĄTOR W., *I ty możesz wykorzystać sztuczną inteligencję,* Biblioteka w Szkole 2024, nr 1, s. 14-21

WĄTOR W., *Sztuka pisania promptów*, Biblioteka w Szkole 2024, nr 1, s. 42-47

Chat GPT w szkole. Szanse i zagrożenia, https://www.gov.pl/web/ai/chat-gpt-w-szkole-szanse-i-zagrozenia, dostęp 11.04.2024 r.

Anna Wesołowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie. Filia w Mławie

Bibliotekarz – stereotyp vs rzeczywistość

Czy kiedykolwiek zastanawialiście się jak wygląda stereotypowa bibliotekarka? Spróbujcie ją sobie wyobrazić. A teraz pytanie. Czy ten obraz a raczej wyobrażenie ma w sobie coś z poniższego opisu? Pani w średnim wieku, z koczkiem, okularami, w niemodnym obuwiu… taka raczej nijaka? Jeśli tego rodzaju obraz pojawi się w odpowiedzi na tak postawione pytanie, to w dużej mierze winne są temu funkcjonujące w naszym społeczeństwie stereotypy. Jeśli już musimy kogoś winić, to przecież nie nas samych☺ A teraz kolejne pytanie? Czy nie zdarzyło Wam się, jak pięknie to określiła w swoim artykule B. Staniów, *„sądzić w swojej naiwności, że bibliotekarz to człowiek, który przeczytał wszystkie książki ze swojej biblioteki”*?[1]. Jeśli tak, to również możecie winić stereotypy, bo przecież *„stereotypowy bibliotekarz,* w opinii cytowanej autorki, *to człowiek oczytany właśnie”*, choć jak ona sama słusznie zauważa, w praktyce może z tym być bardzo różnie[2]. Skoro już rzeczone stereotypy mają aż tyle przewinień, może nie zaszkodzi przyjrzeć im się nieco bliżej. Ze stereotypami mierzymy się wszyscy, choć nie zawsze zdajemy sobie z tego sprawę. Nieświadomie posługujemy się nimi w codziennym życiu. Można powiedzieć, że żadnych trudności nie sprawia nam uogólnianie[3]. Zastanówmy się nad tym chwilę przyjmując w dużym uproszczeniu, że uprzedzenie to *„uogólniona postawa wobec członków danej grupy społecznej”*[4], zaś stereotyp to *„uogólnione przekonanie na temat członków grup społecznych”*[5]. Na pozór obie wskazane definicje wydają się być tożsame, ale czy aby na pewno? *Otóż NIE!* W pierwszym wypadku chodzi o postawę, w drugim natomiast o przekonanie, w obu jednakże mamy do czynienia z niczym innym jak uogólnianiem właśnie, sprawa wydaje się być zatem dość oczywista. Muszę tu zaznaczyć, że jest to uproszczenie, przyjęte przeze mnie tylko i wyłącznie na potrzeby niniejszego artykułu, gdyż jak wynika z literatury przedmiotu postawa składa się z trzech składników:

[1] B. Staniów, *Bibliotekarz nieoczytany*, Biblioteka w Szkole 2009, nr 3, s. 3.
[2] Ibidem
[3] M. Davis, P. Fanning, M. McKay, *Sztuka skutecznego porozumiewania się. Praca. Rodzina. Zabawa*. - Wyd. 3 w jęz. polskim. - Gdańsk 2007, s. 195.
[4] D. T. Kenrick, S.L. Neuberg, R.B. Cialdini, *Psychologia społeczna. Rozwiązane tajemnice*, Gdańsk 2002, s. 544.
[5] Ibidem, s. 546.

behawioralnego, afektywnego oraz poznawczego. Niektórzy teoretycy definiują stereotypy jako postawy międzygrupowe dokonując wśród nich dalszych podziałów w oparciu o wskazane wyżej trzy elementy. Wśród większości badaczy panuje zgoda co do tego, iż stereotypy odpowiadają poznawczemu komponentowi postaw międzygrupowych. Kolejne dwa, tj. afekt oraz zachowanie odnoszą się natomiast odpowiednio do uprzedzeń i dyskryminacji. Podsumowując, mimo że stereotyp nie jest postawą, postawa międzygrupowa składa się z myśli bądź przekonań danej osoby na temat jakiejś grupy, a także jej uczuć i zachowań odnoszących się do owej grupy[6].

E. Mandal słusznie zauważa, iż od czasu gdy w roku 1922 Walter Lippman korzystając z metafory *„zielonej szyby wystawowej”* oraz *„obrazów w naszych głowach”* zastosował określenie stereotyp upłynęło mnóstwo czasu. Wobec tego jak mogłoby się wydawać w kwestii stereotypów zmieniło się bardzo wiele i mnóstwo już o nich wiadomo. Badania dowodzą jednak, że na stałe będą one obecne w życiu społecznym, nie da się ich zupełnie zlikwidować, a mało tego wszelkie próby „ograniczenia ich mocy” skutkują jedynie ich powrotem w jeszcze większym nasileniu[7]. Termin stereotyp funkcjonuje na gruncie rozmaitych dyscyplin naukowych, publicystyki i w języku potocznym. Słowo pochodzi z greckiego *stereos* (stężały, twardy) i *typos* (odcisk, wzorzec). W wieku XVIII oznaczało nazwę matryc drukarskich i odciskanych z nich odlewów. Psychologia niejako „przejęła” je z socjologii jako pojęcie zaproponowane przez wspomnianego wyżej Lippmana w jego pracy pod tytułem *„Public opinion”*. Użył on tam wspomnianej wcześniej przenośni *„zielonej szyby wystawowej”*, która pozwala obserwatorowi dostrzec wyłącznie znajdujące się tam przedmioty i do tego w konkretnym, w tym wypadku zielonym oświetleniu. Stereotypami nazywał on *„uproszczone i niedokładne, będące rezultatem raczej przekazu społecznego niż własnego doświadczenia, odporne na zmiany, wyobrażenia rzeczywistości – „obrazy w naszej głowie”*. Na gruncie współczesnej psychologii pod pojęciem stereotyp rozumie się: *„nazbyt uproszczone i sztywne pojęcia o grupach ludzi, w których obrębie wszystkim jednostkom przypisuje się tzw. charakterystykę grupową i miast postrzegać je jako niepowtarzalne, ich różnorodność i złożoność redukuje się do kilku zaledwie kategorii”*[8].

---

[6] Zob. T.D. Nelson, *Psychologia uprzedzeń*, Gdańsk 2003, s. 28 i n.
[7] Podaję za: E. Mandal, *Podmiotowe i interpersonalne konsekwencje stereotypów związanych z płcią*, Wyd. 2 zm., Katowice 2004, s. 9.
[8] Ibidem, s. 13.

WARTO WIEDZIEĆ

W książce *"Sztuka skutecznego porozumiewania"*, z którą skutecznie zaprzyjaźniłam się na lata już podczas studiów i do której wracam po wielokroć, w rozdziale poświęconym przedwczesnym osądom znajduje się fragment nt. stereotypów. Rozpoczyna go w mojej ocenie świetne ćwiczenie, dlatego też pozwolę je sobie w tym miejscu zacytować. *„Przeczytaj poniższe zdania, uzupełniając je jak najszybciej potrafisz. Nie zastanawiaj się nad odpowiedziami.*

1. *Włosi są doskonałymi*…….
2. *Politycy są często*…….....
3. *Większość koszykarzy*…….
4. *Kobiety z dużymi*……*są bardzo*……
5. *Otyli ludzie są*…….
6. *Ciężko pracujący, energiczni ludzie zwykle*……
7. *Nauczyciele religii są zwykle*…….
8. *Ludzie urodzeni w bogatych rodzinach są*…….....*"*[9].

Punkt dziewiąty dodaję od siebie ☺ w nawiązaniu do tytułowego stereotypu. Dokończcie proszę zdanie możliwie jak najszybciej i bez większego zastanowienia. *9. Bibliotekarze zazwyczaj są*…… . Swoją drogą jestem niesamowicie ciekawa, jacy według Was są bibliotekarze właśnie. Cytowani w tym ćwiczeniu autorzy kontynuując wątek stereotypów słusznie zwracają nam uwagę, iż uogólnianie przychodzi nam z niesamowitą łatwością. Mając właściwie zerowy poziom danych, budujemy nasze oczekiwania względem różnych osób, bazując wyłącznie na ich przynależności do konkretnej grupy. W oparciu o jedną cechę czy zachowanie „szufladkujemy" daną osobę do określonej grupy, którą oczywiście w naszym mniemaniu łączą jeszcze inne cechy. Z badań wynika, że w przypadku, gdy uznajemy kogoś za osobę atrakcyjną, niejako „przypisujemy" jej w naszych wyobrażeniach lepszy charakter, wyższą pozycję zawodową aniżeli komuś, kogo w naszej ocenie uznajemy za nieatrakcyjnego. Takie stereotypowe postrzeganie ludzi ma pewien plus, którym jest niewątpliwie możliwość uniknięcia przeciążenia umysłu, bowiem wszelkie bodźce jakie do nas docierają, klasyfikujemy w oparciu o ograniczoną ilość kategorii. Mimo, że liczne spośród stereotypowych ocen jest sprzecznych ze stanem faktycznych, to zdarzają się również takie,

[9] M. Davis, P. Fanning, M. McKay, *Sztuka skutecznego… op. cit.*, s. 194-195.

w których jest „ziarno prawdy”[10]. Co ważne stereotypy stają się niebezpieczne, kiedy cechy przypisywane konkretnej grupie uznaje się za negatywne czy poniżające z biologicznego bądź etnograficznego punktu widzenia. Takie niebezpieczne zjawiska jak choćby szowinizm rasowy, płciowy, czy związany z wiekiem stanowią ujemne skutki uboczne stereotypowego myślenia. Stereotypy są najbardziej niebezpieczne w sytuacji, kiedy człowiek nie dostosowuje własnych przekonań do pojawiających się nowych danych. Człowiek myślący stereotypowo bezkrytycznie trzyma się własnych opinii, bez względu na to, ile sprzecznych z nimi danych otrzymuje[11]. Poza swoją „mroczną stroną” ☺ stereotypy mają również – i to chcę zaznaczyć – również zalety. I tak na przykład trafność sądów wydaje się być, na co zwraca uwagę Nelson, kwestią drugorzędną względem użyteczności stereotypów jako instrumentów pozwalających dokonać błyskawicznej oceny spostrzeganej osoby, a w konsekwencji zyskać czas i uwagę, które można spożytkować na inne zadania poznawcze. Mówiąc inaczej większości ludzi zależy na dokonaniu jakiejkolwiek oceny, bez względu na to czy jest ona trafna czy też nie. Z tego powodu niełatwo nam zrezygnować ze stereotypów, mimo świadomości ich szkodliwości i wiedzy, że nierzadko powodują one niewłaściwą ocenę innych, a przy tym mogą skutkować napięciami międzygrupowymi[12]. Skoro była mowa o wadach stereotypów to dla równowagi jeszcze jedna zaleta. Mianowicie umożliwiają nam one przewidywanie prawdopodobnych motywów, zachowań oraz postaw innych, gwarantując nam tym samym poczucie, że wiemy czego się spodziewać w codziennych interakcjach społecznych[13]. Reasumując można powiedzieć, że stereotypy mogą mieć dwojaki charakter, tj. przystosowawczy, jak i szkodliwy czy też innymi słowy deformujący lub nieprzystosowawczy. W tym drugim przypadku uniemożliwiają one zauważenie indywidualnych różnic w ramach grupy. W pierwszym z kolei stanowią uproszczony sposób gromadzenia mnóstwa codziennych doświadczeń[14].

Wróćmy jednak do stereotypowych bibliotekarzy. M. Simonjetz i M. Kimnes słusznie zwracają uwagę, że o wiele groźniejsze od stereotypowego postrzegania bibliotek i bibliotekarzy przez zewnętrzne otoczenie są stereotypy zakorzenione w środowisku bibliotekarskim. W ich ocenie adepci zawodu sami utrwalają stereotypy, „puszczając w obieg” informacje, że

[10] Ibidem, s. 195.
[11] Ibidem, s. 195.
[12] T.D. Nelson, op. cit, s. 66.
[13] Ibidem, s. 67.
[14] Podaję za: M. Grabowska, *Stereotypy płci we wczesnej dorosłości : wybrane uwarunkowania*, Bydgoszcz 2007, s. 19.

„bibliotekarstwo nie może kojarzyć się z nowoczesnością, praca w bibliotece jest niesatysfakcjonująca, wręcz nudna, a główne działania są ściśle skoncentrowane wokół materiałów drukowanych”[15]. Trudno nie zgodzić się też z wyrażoną w cytowanym artykule przez autorki opinią, że *„wizerunek w społeczeństwie jest taki, jaki sami sobie tworzymy”*. W związku z powyższym bardzo niewielkie grono ludzi, ma świadomość rodzaju i skali rzeczywistych działań podejmowanych w bibliotece. Przecież realizowane są tam duże, nierzadko międzynarodowe projekty dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych, konferencje, warsztaty, kursy językowe i taneczne, koncerty, mini sale zabaw a czasem także imprezy urodzinowe dla najmłodszych użytkowników. Już wtedy, kiedy opublikowano artykuł, a było to czternaście lat temu, autorki podkreślały, że *„współczesne biblioteki tętnią życiem, co niewątpliwie jest zasługą pracowników kreatywnych i pełnych zapału do realizacji nowatorskich przedsięwzięć”*[16].

Niezwykle interesujący artykuł nt. stereotypu bibliotekarza napisała przeszło 20 lat temu A. Firlej-Buzon. Sama autorka była zaskoczona mnogością emocji, jakie wywołała jego publikacja, czego dowiadujemy się z drugiej części rzeczonego tekstu. Później zresztą na przestrzeni lat wielokrotnie się do niego odnoszono, cytowano itd. Autorka podała w nim wnioski wypływające z wyników sondażu ankietowego nt. *„Bibliotekarz – stereotypy, uprzedzenia oraz perspektywy promocji wizerunku”,* przeprowadzonego przez nią w marcu 2003 roku celem sprecyzowania sposobu postrzegania przez otoczenie wizerunku ludzi pracujących w bibliotece. Przeprowadzono go na grupie 90 osób, z czego ponad połowę bo 50 stanowili aktywni zawodowo bibliotekarze, zaś pozostałe 40 studenci I roku Bibliotekoznawstwa. „*W opinii przytłaczającej większości zawodowo aktywnych badanych oraz ponad połowy studentów wizerunek bibliotekarzy odbierany jest źle przez opinię publiczną i nie cieszy się społecznym uznaniem. Bibliotekarze oraz studenci uważają, że otoczenie postrzega pracę w bibliotece jako zajęcie łatwe, nudne, źle opłacane, wykonywane przestarzałymi metodami i narzędziami oraz nie wymagające specjalistycznego wykształcenia*[17]. Wbrew obiegowej opinii nie każdy może pracować w bibliotece. Dla tych, którzy tego nie wiedzą wyjaśniam, że trzeba mieć ku temu odpowiednie kwalifikacje

[15] M. Simonjetz, M. Kimnes, *Zburzyć mury komunikacyjne. Stereotypy a rozwój zawodowy młodych bibliotekarzy*. Poradnik Bibliotekarza 2010, nr 2, s. 9
[16] Ibidem, s. 9-10.
[17] A. Firlej-Buzon, *Jak wygląda bibliotekarka?,* Poradnik Bibliotekarza 2003, nr 9, s. 3-4.

i wykształcenie! Na początek dodam tylko, że funkcjonują różne rodzaje czy też kategorie bibliotek. Od tego w jakiego rodzaju placówce chcemy zostać zatrudnieni zależy rodzaj wykształcenia i kwalifikacji, jakimi jesteśmy zobligowani dysponować. Sytuacja przedstawia się zatem następująco. *„Wykształcenie wyższe z zakresu bibliotekoznawstwa oraz dodatkowo ukończony blok pedagogiczny dają uprawnienia do podjęcia pracy zarówno w bibliotekach szkolnych wszystkich typów szkół jak i w bibliotekach wyższych uczelni, a także w bibliotece pedagogicznej czy publicznej. Warunkiem zatrudnienia w placówkach oświatowych jest posiadanie kwalifikacji do bycia nauczycielem. Regulują to rozporządzenia będące aktami wykonawczymi do ustawy o bibliotekach"*[18]. Kwestie kwalifikacji nauczycieli pracujących w bibliotekach pedagogicznych i szkolnych i reguluje zatem treść § 2.1. oraz odpowiednio § 6. 1. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r.[19]. Z kolei Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r.[20] precyzuje kwalifikacje dla pracowników bibliotek uczelnianych[21]. Ponadto, jak słusznie zauważa B. Kula, warto wiedzieć, że istnieją również akty prawne regulujące kwestie kolejnych stopni awansu zawodowego, czasu pracy, a także wynagrodzenia pracowników poszczególnych rodzajów bibliotek[22].

Wracając jednak do opisywanej przez A. Firlej-Buzon ankiety, badani uznali, że praca w bibliotece to *„dobra kariera zawodowa dla kobiety"*. W kwestii wyglądu gros badanych wskazało, iż przeciętny bibliotekarz to *„kobieta w średnim wieku, wysoka, szczupła. Ubrana w nieokreślonego koloru sweter oraz szaroburą spódnicę. Bibliotekarka ma najczęściej zmęczoną, bladą twarz oraz smutne spojrzenie, nie stosuje makijażu i nie lubi biżuterii. Jedyny rzucający się w oczy element jej twarzy stanowią okulary z grubymi szkłami w niemodnej, dużej oprawce przysłaniającej rysy. Fryzura bibliotekarki jest staranna, ale włosy są zdecydowanie*

[18] Podaję za: P. Szeligowski, K. Paliwoda, *Jak zostać bibliotekarzem? Sprawdź jakich kwalifikacji potrzebujesz,* https://www.ckp-lodz.pl/jak-zostac-bibliotekarzem-sprawdz-jakich-kwalifikacji-potrzebujesz [dostęp online: 30.04.2024 r.].

[19] Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków, w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2009 r. nr 50, poz. 400)

[20] Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz.U. z 2006 r. nr 251, poz. 1852).

[21] P. Szeligowski, K. Paliwoda, *Jak zostać bibliotekarzem?...*, op. cit.

[22] B. Kula, *Kwalifikacje do pracy w bibliotece*, https://oswiataiprawo.pl/porady/kwalifikacje-do-pracy-w-bibliotece/ [dostęp online: 30.04.24].

siwe. Jeżeli bibliotekarka nosi włosy dłuższe, wówczas przeważnie upina je w przysłowiowy kok. Ulubione obuwie bibliotekarek stanowią niezbyt modne buty koniecznie na płaskim obcasie"[23]. W dalszej części swojej pracy cytowana autorka przytacza wyniki badań przeprowadzonych przez R.A. Kneale w roku 2001 na grupie 2377 bibliotekarzy z różnych krajów, tj.: USA, Kanady, Australii, Nowej Zelandii, Argentyny, Wielkiej Brytanii, Belgii, Holandii, Szwajcarii, Szwecji oraz RPA. Wynika z nich, że bez względu na kraj, w jakim bibliotekarz wykonuje pracę, jego wizerunek jest postrzegany w zbliżony sposób. Generalnie „fizyczność" czy też wygląd nie odbiega istotnie od polskich stereotypów. Wyniki badań cytowanej Kneale wskazują zatem, iż *„w bibliotekach na świecie pracują oczywiście 40-49 letnie kobiety w okularach, niemodnie ubrane, akceptujące z biżuterii jedynie sznur sztucznych pereł, które wkładają przy każdej okazji"*[24]. Co więcej cechą wyróżniającą wszystkich bibliotekarek jest skłonność do bezustannego uciszania każdego, kto znajduje się w ich otoczeniu. Otoczenie z kolei nie zauważa wysiłku włożonego w edukację osób pracujących w bibliotece. Mówiąc kolokwialnie opinia publiczna jest zdumiona, że przedstawiciele tego zawodu są zobligowani do zdobycia specjalistycznego wykształcenia oraz, że funkcjonują specjalistyczne ośrodki przygotowujące kandydatów do wykonywania tej profesji. Pozostaje jeszcze kwestia charakteru. Polska bibliotekarka w ocenie badanych przez A. Firlej-Buzon studentów to *„kobieta niezbyt śmiała, raczej zamknięta w sobie, nie lubiąca podróżować i nie skłonna do ryzyka"*. Ponadto *„kryształowo uczciwa, niezwykle pracowita, miłująca ład i porządek. Niezbyt rozmowna, ale komunikatywna i chętna do pomocy"*. Badani bibliotekarze w kwestii charakteru zwrócili uwagę na: *„pracowitość, uczciwość, kulturę, spokój ducha, chęć niesienia pomocy, przyjazne nastawienie do otoczenia, skłonność do poświęceń"*. Co więcej obie badane grupy zgodnie twierdziły, że *„bibliotekarze posiadają niewielki, za to wierny krąg przyjaciół, cenią życie rodzinne i tradycje narodowe"*[25]. Wynika z tego, że kwestie charakterologiczne wypadają zatem o wiele lepiej niż wygląd. Warto w tym miejscu zauważyć, że stereotypy, na co zwracają uwagę J. Sobocha-Stanuch i P. Picheta, są niebywale trwałe i niełatwo podlegają modyfikacjom. Co więcej każdorazowo zawierają oceny, są zatem *„naładowane emocjonalnie"*. Pełnią funkcję nie tylko transmiterów społecznych obaw czy uczuć, ale są również „przekaźnikami" ocen wartościujących. Odnosi się to także do

[23] A. Firlej-Buzon, *Jak wygląda bibliotekarka?,* op. cit., s. 4.
[24] Ibidem s. 5.
[25] Ibidem, s. 5.

potocznego stereotypu bibliotekarza. Cytowani autorzy różnicują trzy zawodowe stereotypy, poczynając od pozytywnego, zbliżonego do rzeczywistości i faktycznego stanu rzeczy. W tym wypadku bibliotekarz jest profesjonalistą posiadającym dobre przygotowanie merytoryczne. Jest także świetnym doradcą, wyśmienicie radzącym sobie na płaszczyźnie relacji interpersonalnych. Na negatywnym kończąc. „Środkowy" stereotyp jest nieco mniej przyjazny, ale w opinii autorów możliwy do przyjęcia i akceptacji. W tym wypadku bibliotekarz jest rzetelnym doradcą, skłonnym do pomocy, przy czym *„robi to mało sympatycznie"*. To *„mądrala udowadniający swoją wyższość"*. *Ostatni, negatywny stereotyp, to bibliotekarz będący „odludkiem życiowym, nieudacznikiem, chroniącym zbiory albo zrzędliwą starą panną w okularach i koku"*[26]. Kwestię bibliotekarskich stereotypów rozważa również w drugiej części artykułu nt. *„Jak wygląda bibliotekarka?"* A. Firlej-Buzon. W jej ocenie z uwagi na fakt, iż stereotypy najczęściej są przyswajane w okresie dzieciństwa autorka upatruje ich korzeni w początkowych latach szkoły podstawowej. Jej zdaniem wzorce utrwalone w tym czasie nastręczają ogromnych problemów w kwestii ich eliminacji i z tego powodu rekomenduje ona, by kształtowanie pozytywnego wizerunku bibliotekarzy rozpocząć od bibliotek szkolnych, a to z tej prostej przyczyny, że dla wielu osób stanowią one miejsce inicjacji czytelniczej. Mając na względzie, że część osób spośród tej grupy, w późniejszym życiu nie będzie miała okazji bądź potrzeby by korzystać z usług innych bibliotek, należy szczególnie zadbać by właśnie ta biblioteka w ich przypadku wykreowała pozytywny obraz biblioteki i samych bibliotekarzy[27]. A. Firlej-Buzon zwraca ponadto uwagę, że istotnym elementem budowania pozytywnego wizerunku jest efektywna forma przekazywania informacji nt. aktywności zawodowej osób w bibliotekach zatrudnionych. Jej zdaniem promocja nie powinna być pozbawiona udziału mediów. Należałoby promować wszelkie działania bibliotekarzy podkreślając ich nierzadko wielokierunkowe przygotowanie zawodowe, wysokie kwalifikacje, umiejętności komunikacyjne, ale też znajomość i stosowanie w pracy nowoczesnych narzędzi oraz gotowość do elastycznego dopasowania się do wymuszanych przez współczesne technologie zmian w sposobie pracy itp. Budowanie pozytywnego wizerunku to w jej ocenie priorytet, będący ważną składową zarządzania biblioteką. Uważa ona, że jeśli będzie prowadzony w zgodzie

[26] Podaję za: A. Delimat, *Wizerunek bibliotekarza w wybranych współczesnych utworach literackich*, Podkarpackie Studia Biblioteczne 2012, nr 1, https://repozytorium.ur.edu.pl/server/api/core/bitstreams/767c9678-e325-45ca-9d9c-b9daff79e3ff/content [dostęp online: 19.04.24].

[27] A. Firlej –Buzon, *Jak wygląda bibliotekarka? Część druga*, Poradnik Bibliotekarza 2004, nr 1, s. 8-9.

z wypróbowanymi regułami public relations, z całą pewnością przyniesie pozytywne rezultaty. W jej ocenie budowanie pozytywnego wizerunku nie może się odbywać bez uwzględnienia misji bibliotek i powinności zawodowych przedstawicieli tej profesji[28].

Oczywiście mając świadomość, że ponad dwadzieścia lat to przysłowiowy szmat czasu, warto zadać sobie pytanie czy aby na pewno aż tak wiele się w tej kwestii zmieniło? Moim zdaniem TAK! Niemniej jednak zdaję sobie sprawę, że zwłaszcza wśród osób niezbyt blisko z biblioteką związanych stereotyp bibliotekarza bardzo dobrze się miewa niestety… Bardzo trafnie przyczyny takiej a nie innej oceny bibliotekarzy wskazuje w swoim artykule K. Machcińska. Jej zdaniem winny jest brak zrozumienia dla głębokich przemian, jakie stały się udziałem tej profesji na przestrzeni lat. Myśląc o bibliotece wielu czytelników nadal widzi tradycyjny system wypożyczeń, którego bazę niezawodnie stanowiły długopis i papierowa karta czytelnika. Wykorzystywanie w bibliotece nowoczesnych technologii takich jak choćby systemy biblioteczne umożliwiające automatyzację obsługi czy elektroniczne katalogi budzi w takich osobach nie lada konsternację[29]. Jeśli dołożymy do tego własne strony internetowe i profile na portalach społecznościowych, które na bieżąco dokumentują życie placówek zaskoczenie, a nawet zdumienie będzie u tych osób jeszcze większe. Ale co tu dużo mówić ukryć się przecież nie da, że wszystkie wymienione narzędzia służą bezsprzecznie utrwalaniu pozytywnego wizerunku bibliotekarzy i samych bibliotek, o który postulowała przeszło dwie dekady temu A. Firlej-Buzon. Co więcej już wtedy sugerowała ona by działania PR obejmowały głównie określenie tożsamości zawodowej bibliotekarzy i dokonanie wyboru pomiędzy tradycją i nowoczesnością. Mówiąc wprost wskazanie przynależność do grupy bibliotekarzy tradycyjnych, kojarzonych stereotypowo z *„siwą Panią z koczkiem”* albo przeciwnie opowiedzenie się po stronie bibliotekarzy współczesnych utożsamianych z działalnością osób zatrudnionych w branży IT[30]. K. Machcińska słusznie zauważa, że współczesny bibliotekarz tj. bibliotekarz XXI wieku jest *„multispecjalistą – brokerem informacji, informatykiem, menedżerem oraz psychologiem”.* Owa wielozawodowość jest wynikiem złożoności wykonywanych zadań, przy czym jedno pozostaje nieustannie

[28] Ibidem, s. 9-10.
[29] K. Machcińska, *Portret współczesnej bibliotekarki*, Biuletyn EBIB, nr 3(148)/2014, s. 2; https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/download/380/384/ [dostęp online: 14.03.2024].
[30] A. Firlej –Buzon, *Jak wygląda bibliotekarka? Część druga*, op. cit., s. 9-10.

najistotniejsze a mianowicie zarządzanie zgromadzonymi zasobami, w sposób gwarantujący nieskrępowany i powszechny do nich dostęp w celu zaspokojenia potrzeb czytelnika[31].

Dla tych, którzy mimo wszystko nie czują się w pełni przekonani, co do wartości zawodu bibliotekarza, wspomnę tylko jeszcze słów kilka nt. słynnych przedstawicieli omawianej profesji, którzy – na co nie ukrywam mam nadzieję☺ - przysłużą się promocji zawodu i spojrzeniu na bibliotekarzy nieco przychylniejszym okiem. Przypomnę tylko, że na ów fakt zawracała uwagę w swoim artykule również A. Firlej-Buzon[32]. Otóż bibliotekarzami byli m.in. bracia Jacob i Wilhelm Grimm (*niemieccy pisarze, bajkopisarze i uczeni językoznawcy, członkowie Akademii Nauk*), znani autorzy lektur jak choćby: Adam Mickiewicz (*poeta, działacz i publicysta polityczny, jeden z najwybitniejszych twórców dramatu romantycznego w Polsce*), czy Stefan Żeromski (*prozaik, publicysta i dramaturg*). Bibliotekarzem był także *aktor teatralny i filmowy, a także wykonawca piosenki aktorskiej* Piotr Machalica, *włoski awanturnik, wielbiciel kobiet, podróżnik i literat* – Giacomo Casanova oraz Joachim Lelewel *(polski historyk, bibliograf, numizmatyk, historiograf, heraldyk i działacz polityczny)*[33]. Oczywiście lista znanych bibliotekarzy jest o wiele dłuższa, wobec czego nie sposób wszystkich w tym miejscu wymienić, ale zainteresowanych tematem odsyłam do świetnego moim zdaniem opracowania przygotowanego przez Bibliotekę Pedagogiczną w Jaworznie[34], które ja w tym artykule cytowałam.

Wracając jednak do stereotypów, w pełni zgadzam się z cytowaną wyżej opinią M. Simonjetz i M. Kimnes, że *„wizerunek w społeczeństwie jest taki, jaki sami sobie tworzymy”.* Za chwilę postaram się go choć odrobinę *„odczarować”.* Bo wierzcie mi lub nie, ale za drzwiami biblioteki dzieje się magia! A tak! Wystarczy tylko przyjść i się przekonać. Zatem ponawiając pytanie o to jak się ma faktycznie tytułowy stereotyp bibliotekarza do rzeczywistości? Odpowiadam: W mojej subiektywnej ocenie: nijak☺! Poniżej zaprezentuję argumenty, które jak mam nadzieję, choć trochę przekonają Państwa, że realnie tak właśnie jest. Po pierwsze: we

[31] K. Machcińska, *Bibliotekarz XXI wieku – broker, informatyk, menedżer czy psycholog?,* [w:] J. Czyrek i B. Górna (red.), *Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku. Kształcenie, oczekiwania i rzeczywistość*, Wrocław 2013, s. 19. https://www.dbc.wroc.pl/Content/23949/Biblioteki_i_bibliotekarze.pdf [dostęp online: 06.05.2024].
[32] A. Firlej –Buzon, *Jak wygląda bibliotekarka? Część druga*, op. cit., s. 11.
[33] Podaję za: Biblioteka Pedagogiczna Jaworzno, *Poczet bibliotekarzy dawnych i współczesnych*, http://pedagogicznajaworznoczytelnikom.blogspot.com/p/poczet-bibliotekarzy.html [dostęp online: 06.05.24].
[34] Zob: Biblioteka Pedagogiczna Jaworzno, *Poczet bibliotekarzy dawnych i współczesnych*, http://pedagogicznajaworznoczytelnikom.blogspot.com/p/poczet-bibliotekarzy.html [dostęp online: 06.05.24].

współczesnych bibliotekach naprawdę duuuużo się dzieje. Zanim jeszcze znalazłam w bibliotece swoje miejsce, mnie również wydawało się, że jest to raczej spokojna praca, wypełniona w większości przekładaniem książek oraz wszechogarniającą i niczym nie zmąconą ciszą. Teraz po kilkunastu latach pracy (a swoją drogą nie wiem kiedy to tak szybko zleciało☺) wiem, że praca w bibliotece nie jest wcale taka spokojna, bywają w niej bardzo zakręcone, a wręcz szalone dni wypełnione po brzegi nie tylko pracą, ale też jakże przyjemnym hałasem, gwarem i mnóstwem dziecięcego śmiechu. Wypożyczenia są już w pełni zautomatyzowane, wystarczy sczytać czytnikiem kod kreskowy z karty czytelnika a następnie kod kreskowy przypisany do egzemplarza konkretnej książki i już wędruje ona na jego konto. Żeby było to takie proste, szybie i przyjemne książkę należy najpierw odpowiednio przygotować, opracować, okleić i obłożyć albo jak kto woli zabezpieczyć tak, by jak najdłużej mogła służyć kolejnym pokoleniom czytelników. Najpierw jednak trzeba ją zakupić, wpisać do księgi inwentarzowej, ostemplować i opatrzyć właściwym numerem. Poza pracą związaną stricte z książkami istnieje mnóstwo innych zadań do wykonania. Takie na przykład biblioteczne wystawy też nie przygotowują się same☺, trzeba uprzednio przygotować materiały, dokumentację, fotografie a potem wszystko pięknie zaprezentować, najlepiej w atrakcyjny i przyciągający uwagę sposób. Nawet jeśli w ramach współpracy otrzymujemy do wyeksponowania „gotowy materiał" to musimy go „zapakować" w antyramy następnie zawiesić i zareklamować, tak by potencjalni odbiorcy wiedzieli, że mają możliwość zwiedzania takiej czy innej wystawy. Najlepszym źródłem wiedzy o nas jako bibliotece, o tym co oferujemy i czym dysponujemy jest nasza strona internetowa oraz biblioteczny Facebook. Tam nasi użytkownicy, ale też osoby zupełnie dotychczas z nami nie związane mają wszelkie kluczowe informacje jak choćby godziny pracy, dane kontaktowe, informacje nt. bieżących i archiwalnych wydarzeń, zajęć edukacyjnych, spotkań sieci itp. Zamieszczone są tam również gotowe do wykorzystania materiały jak choćby tematyczne zestawienia bibliograficzne czy zakładka biblioteka poleca, w której zamieszczamy krótkie informacje nt. książek z zakresu wybranych zagadnień. Możecie się z nami dzielić swoimi przemyśleniami o wybranych przez Was książkach, a my chętnie opublikujemy je w zakładce recenzje. W bibliotece odbywają się też zajęcia edukacyjne. Tematyka jest bardzo różna w zależności od potrzeb, szczegółowy zakres proponowanych zajęć również odszukać można na naszej stronie internetowej. Rozpiętość jest ogromna poczynając od zajęć związanych stricte z biblioteką, poprzez korzystanie z katalogów bibliotecznych, biblioterapię, aż po „interaktywną bibliotekę w praktyce", będącą praktycznym wykorzystaniem sprzętu pozyskanego w ramach BOM

w 2021 roku. Wszystkie one, a zwłaszcza te ostanie cieszą się olbrzymim i wciąż niesłabnącym zainteresowaniem odbiorców. Także w wakacje i również wśród młodzieży szkolnej, a nie wyłącznie maluchów☺.

"Bajkowe poranki z książką i interaktywną biblioteką" październik 2023 - źródło fot. Biblioteka Pedagogiczna w Mławie

W siedzibie naszej biblioteki dzięki uprzejmości współpracującego z nami od lat Pana Janusza Dębskiego, przyjaciela biblioteki, opiekuna Galerii „13", fotografika, regionalisty, trenera tenisa ziemnego i kolekcjonera, odbywają się prowadzone przez niego zajęcia adresowane do młodzieży szkół ponadpodstawowych ph. *„Wojenna historia Mławy"*. Powszechnie wiadomo, że czym innym jest o czymś usłyszeć, a czym innym zobaczyć. Dlatego dodatkową wartością dla tych niesamowicie interesujących spotkań jest prezentowany w ich trakcie film dokumentalny *„Mława na zdjęciach z lat okupacji 1939-42"*.

Zajęcia edukacyjne „Wojenna historia Mławy" 2023 - źródło fot. Biblioteka Pedagogiczna w Mławie

Spotkanie autorskie z Joanną Wtulich marzec 2023 - źródło fot. Biblioteka Pedagogiczna w Mławie

W bibliotece odbywają się także, bo jakżeby inaczej spotkania autorskie. W ubiegłym roku kalendarzowym gościliśmy w naszych skromnych progach nie tylko koleżankę po fachu (również bibliotekarkę) polonistkę, a przy tym znamienitą autorkę powieści Panią Joannę Wtulich. Pisarkę wielokrotnie wyróżnianą za swoje opowiadania, m.in. na *Międzynarodowym Festiwalu Kryminału* (2018, 2019) oraz w konkursie *„Poznań Fantastyczny"* (2019). Jej pierwsza powieść, romans psychologiczny – *„Ćma"* zdobyła pierwsze miejsce w konkursie Wydawnictwa Inanna na powieść dla kobiet.

Biblioteka jest zatem miejscem spotkań nie tylko kulturalnych, jak choćby wspomniane wyżej spotkania autorskie, ale też edukacyjnych przepełnionych zabawą, radością i śmiechem. Wbrew pozorom dzieje się u nas bardzo wiele. W bibliotece można przyjemnie spędzić czas i to nie wyłącznie z książką w ręku, choć oczywiście do samego czytania zawsze i wszędzie gorąco zachęcam. Czytamy również – bo dlaczego by nie – na świeżym powietrzu! Jak ma to miejsce chociażby podczas organizowanej w czerwcu akcji „Jak nie czytam jak czytam".

Akcja „Jak nie czytam jak czytam" 2023 - źródło fot. Biblioteka Pedagogiczna w Mławie

"Ocalić od zapomnienia" wizyta w Izbie Pamięci Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej (GRHLC) Mława - 25 października 2023 – źródło fot. Biblioteka Pedagogiczna w Mławie

W gronie nauczycieli bibliotekarzy spotykamy się także z cudownymi ludźmi w niezwykłych miejscach, a do takich z całą pewnością należy Izba Pamięci Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej Ludności Cywilnej (GRH LC) Mława. Podczas spotkania pod hasłem *"Ocalić od zapomnienia"* wiceprezes Stowarzyszenia – Jolanta Wysocka oraz jego członkowie: Dorota Tadrzyńska i Janusz Dębski wprowadzili nas w tajniki ich wielkiej misji, która łączy się z pasją działalności społecznej. Honorowym gościem tego jakże klimatycznego i owocnego spotkania był Pan Zbigniew Jabłoński – lekarz medycyny, internista, homeopata, komandor marynarki wojennej, a także redaktor i poeta.

Mam nadzieję, że choć odrobinę udało mi się odczarować stereotyp bibliotekarza i przekonać Państwa, że biblioteka to o wiele więcej niż tylko wypożyczanie książek. Na koniec z pełną świadomością i wiem, że trochę (no dobrze może nawet bardzo) życzeniowo pomyślałam sobie, że warto by tę moją roboczą hipotezę sprawdzić samodzielnie w bardzo prosty sposób tj. poprzez zmaksymalizowanie kontaktu z najbliższą biblioteką. Przypomnę tylko, że w mojej ocenie stereotyp bibliotekarza ma się nijak do rzeczywistości. Myślę, że takie działanie raczej nie zaszkodzi, a pozwoli zweryfikować swoje spojrzenie na bibliotekarzy właśnie. Bo co komu szkodzi sprawdzić na własnej skórze, że współcześni bibliotekarze ze stereotypowym wyobrażeniem nie mają nic wspólnego. Mają naprawdę dużo do zaoferowania. Do tego są fachowcami w swojej dziedzinie, są mili, kompetentni, elokwentni, a do tego weseli, kreatywni i niezwykle wszechstronni. Żeby się o tym przekonać wystarczy jedynie udać się do najbliższej biblioteki, do czego oczywiście gorąco zachęcam!

Bibliografia

BIBLIOTEKA PEDAGOGICZNA JAWORZNO, *Poczet bibliotekarzy dawnych i współczesnych,* http://pedagogicznajaworznoczytelnikom.blogspot.com/p/poczet-bibliotekarzy.html , dostęp 06.05.2024 r.

DAVIS M., FANNING P., MCKAY M., *Sztuka skutecznego porozumiewania się. Praca. Rodzina. Zabawa,* Gdańsk : GWP, 2007

DELIMAT A., *Wizerunek bibliotekarza w wybranych współczesnych utworach literackich,* Podkarpackie Studia Biblioteczne 2012, nr 1, https://repozytorium.ur.edu.pl/server/api/core/bitstreams/767c9678-e325-45ca-9d9c-b9daff79e3ff/content, dostęp 19.04.2024 r.

FIRLEJ-BUZON A., *Jak wygląda bibliotekarka?,* Poradnik Bibliotekarza 2003, nr 9, s. 3-6

FIRLEJ-BUZON A., *Jak wygląda bibliotekarka? Część druga*., Poradnik Bibliotekarza 2004, nr 1, s. 8-11

GRABOWSKA M., *Stereotypy płci we wczesnej dorosłości : wybrane uwarunkowania*, Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2007

KENRICK D. T., NEUBERG S. L., CIALDINI R. R., *Psychologia społeczna. Rozwiązane tajemnice*, Gdańsk : GWP, 2002

KULA B., *Kwalifikacje do pracy w bibliotece*, https://oswiataiprawo.pl/porady/kwalifikacje-do-pracy-w-bibliotece/, dostęp 30.04.2024 r.

MANDAL E., *Podmiotowe i interpersonalne konsekwencje stereotypów związanych z płcią*, Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2004

MACHCIŃSKA K., *Bibliotekarz XXI wieku – broker, informatyk, menedżer czy psycholog?,* [w:] CZYREK J., GÓRNA B., (red.), *Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku. Kształcenie, oczekiwania i rzeczywistość,* Wrocław 2013, s. 19

https://www.dbc.wroc.pl/Content/23949/Biblioteki_i_bibliotekarze.pdf, dostęp 06.05.2024 r.

MACHCIŃSKA K., *Portret współczesnej bibliotekarki*, Biuletyn EBIB, nr 3(148)/2014, s. 1-8; https://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/download/380/384/ , dostęp 14.03.2024 r.

NELSON T. D., *Psychologia uprzedzeń*, Gdańsk : GWP, 2003

SIMONJETZ M., KIMNES M., : *Zburzyć mury komunikacyjne. Stereotypy a rozwój zawodowy młodych bibliotekarzy*, Poradnik Bibliotekarza 2010, nr 2, s. 9-10

STANIÓW B., *Bibliotekarz nieoczytany*, Biblioteka w Szkole 2009, nr 3, s. 3-4

SZELIGOWSKI P., PALIWODA K., : *Jak zostać bibliotekarzem? Sprawdź jakich kwalifikacji potrzebujesz*, https://www.ckp-lodz.pl/jak-zostac-bibliotekarzem-sprawdz-jakich-kwalifikacji-potrzebujesz, dostęp 30.04.2024 r.

Akty prawne

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli oraz określenia szkół i wypadków,

w których można zatrudnić nauczycieli niemających wyższego wykształcenia lub ukończonego zakładu kształcenia nauczycieli (Dz.U. z 2009 r. nr 50, poz. 400).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 grudnia 2006 r. w sprawie warunków wynagradzania za pracę i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą dla pracowników zatrudnionych w uczelni publicznej (Dz.U. z 2006 r. nr 251, poz. 1852).

Bogumiła Pawłowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie. Filia w Mławie

Tajemnice mózgu nastolatka

Człowiek już w starożytności interesował się mózgiem. Jednak przez stulecia nie zdawał sobie sprawy z tego, jak ważnym jest organem. Intensywne badania mózgu, które spowodowały dynamiczny rozwój neuronauki rozwinęły się w zasadzie dopiero w XIX wieku, dzięki nowoczesnej technologii i metodom badania mózgu. Po zbadaniu tysięcy mózgów podczas ich aktywności, naukowcy doszli do wniosku, że każdy człowiek rozwija indywidualną, właściwą dla siebie sieć połączeń neuronowych. Każdy z nas ma troszkę inaczej pofałdowaną korę mózgową. Jest ona niepowtarzalna, jak odcisk palca. Na to, jaką mózg tworzy sieć połączeń, które obszary są bardziej lub mniej rozwijane wpływają przede wszystkim geny, hormony ale także środowisko i doświadczenia.

Amerykański psycholog Granville Stanley Hall sądził, że okres młodzieńczy zaczyna się wraz z rozpoczęciem dojrzewania płciowego. Chociaż nie miał żadnych empirycznych dowodów, wiedział, że zrozumienie mentalnych, emocjonalnych i fizycznych zmian zachodzących w okresie wchodzenia w dorosłość zależy tylko od zrozumienia biologicznych mechanizmów dojrzewania płciowego. Wiemy już, że główne hormony płciowe – testosteron, estrogen i progesteron – wyzwalają fizyczne zmiany u dorastającej młodzieży. Estrogen i progesteron powiązane z substancjami chemicznymi w mózgu dziewczyny sprawia, że szczęśliwa, roześmiana czternastolatka może wpaść w ponury nastrój, gdy tylko zamknie za sobą drzwi do swojego pokoju. U chłopców testosteron znajduje szczególnie podatne receptory w ciele migdałowatym, strukturze mózgu, która ma silny związek z zachowaniami agresywnymi i strachem. Hormony płciowe są szczególnie aktywnie w układzie limbicznym, który stanowi emocjonalny ośrodek mózgu. To częściowo wyjaśnia, dlaczego nastolatki nie tylko są chwiejne emocjonalnie, lecz także poszukują szczególnie emocjonujących wrażeń – od książki, która sprawia, że płaczą, po jazdę rollercoasterem, która wywołuje ich krzyk. Nastolatki wpadają w pułapkę – ich mózg jest podniecony, szuka bodźców, a jednocześnie nie jest jeszcze w pełni zdolny do podejmowania dojrzałych decyzji – a konsekwencje, zarówno dla nich, jak i dla ich rodzin, są często katastrofalne.

WARTO WIEDZIEĆ

U człowieka dorosłego mózg stanowi około 2,5% wagi ciała. I do prawidłowego funkcjonowania potrzebuje nawet 25% energii zużywanej przez organizm. U nastolatków (12 lat) mózg zajmuje 4% wagi ciała i spożywa około 30% energii. Najwięcej energii konsumuje mózg kilkulatka (3-6 lat), kiedy najbardziej się rozwija. Potrzebuje aż 50% energii z pożywienia.

Najnowsze badania pokazują, że na poziom inteligencji decydujący wpływ mają GENY, które dziedziczymy od naszych przodków. Naukowcy dowiedli też, od czego inteligencja NIE zależy: od wielkości mózgu, od pofałdowania kory mózgowej, od płci biologicznej.

Naukowcy stwierdzili, że w wieku około piętnastu lat młodzież dobrze radzi sobie z logiczną oceną sytuacji i umie wyciągać racjonalne wnioski. Jednak ze względu na jeszcze zbyt wolne i niedojrzałe połączenia między sferą emocji a decyzji i kontroli, nie zawsze, i nie we wszystkich sytuacjach, młodzież jest w stanie skorzystać z posiadanej wiedzy. Mózg nastolatka bardzo szybko się uczy i jest bardzo plastyczny. Im więcej nastolatek przyswaja nowych wiadomości, tym nauka jest dla niego łatwiejsza. Ucząc się nowych przedmiotów, zapamiętując nowe informacje, a także nabywając nowe umiejętności tworzą się świeże połączenia między komórkami nerwowymi.

U młodzieży wahania nastroju są całkiem częste i jest to dość normalne. W okresie dorastania zwiększa się aktywność hormonów płciowych. Ich zadaniem jest prawidłowy proces dojrzewania, tak by ciało dojrzało do roli mężczyzny lub kobiety. Jednak ich zwiększona ilość i wahania poziomu mogą wpływać na odczuwane przez nastolatka emocje. To buzowanie hormonów, estrogenów u dziewcząt i testosteronu u chłopców, przy jednoczesnym dojrzewaniu struktur mózgu, mogą wywoływać u nastolatków zmiany w nastroju, nerwowość, nadwrażliwość.

Mózg odpowiada również za skomplikowane procesy biochemiczne, które sprawiają, że nastolatek się zakochuje. Uruchamia on produkcję mieszanki związków chemicznych, tzw. neuroprzekaźników, które przewodzą sygnały pomiędzy neuronami. Są to fenyloetyloamina, dopamina i endorfiny, zwane hormonami szczęścia. Chłopcy zakochując się, bardziej niż dziewczyny, zwracają uwagę na wygląd swojej wybranki. Są większymi „wzrokowcami" niż dziewczyny. Przynajmniej na początku znajomości. Potem dla obu, ważne stają się też inne zalety, jak charakter i osobowość partnera i partnerki. Natomiast dla dziewczyn na początku ważne jest skojarzenie, kogo przypomina jej ukochany.

WARTO WIEDZIEĆ

W wieku nastoletnim, kiedy mózg się jeszcze rozwija, system nagrody nie jest jeszcze w pełni kontrolowany. I w niektórych sytuacjach może to doprowadzić do sytuacji podejmowania nadmiernego ryzyka. Badania mózgu u nastolatków wykazały, że „system nagrody" uwalnia u nich więcej dopaminy niż u dorosłych. Jednocześnie okazało się, że młodzież często nie zauważa ryzyka związanego z jakąś czynnością, czy sytuacją zwłaszcza, kiedy sprawiają one ogromną przyjemność i frajdę. Oznacza to, że młodzieży czasem trudniej jest oprzeć się spodziewanej „nagrodzie", nawet jeśli ta wiąże się z ryzykiem.

W okresie dojrzewania przesuwa się czas wytwarzania melatoniny, czyli „hormonu snu" o około 2 godziny. Wewnętrzne zegary biologiczne nastolatków przesuwają się do przodu i powodują problemy z zasypianiem wieczorem i budzeniem się rano. U nastolatków, poziom melatoniny we krwi wzrasta później w nocy i spada też później rano, niż u większości dzieci i dorosłych. Według naukowców, młodzież powinna spać około 9 godzin w nocy. Zauważono jednak, że większość z nich nie śpi wystarczająco długo. Powodem zaburzenia snu może być światło. Wytwarzanie melatoniny jest hamowane pod wpływem światła. Dlatego, aby nie mieć problemu z zaśnięciem, należy odpowiednio wcześniej odłożyć smartfony, tablety, i inne urządzenia, które emitują światło niebieskie.

Wszystkie nasze cechy, także pewność siebie, wynikają z połączeń zapisanych w mózgu. A w związku z tym, że mózg jest plastyczny, możemy świadomie wpływać na te połączenia. Jednak o ile łatwo jest powiedzieć „uwierz w siebie", to poczuć tak i zatrzymać tę wiarę, jest już trudniej. Mało jest osób, które niezależnie od sytuacji nie tracą pewności i wiary w siebie. Większość z nas czasem czuje moc i ma przekonanie, że da radę, ale innym razem jesteśmy pełni wątpliwości i kwestionujemy nasz potencjał i zdolności. Będąc w wieku nastoletnim te wątpliwości pojawiają się całkiem często gdyż jest to czas przebudowy i zmian. Jeśli więc nastolatek nie ma wrodzonej wiary w siebie, może spróbować się jej nauczyć. Oczywiście wymaga to wielu ćwiczeń i zmian w sposobie myślenia o sobie. Może w tym pomóc samoświadomość, czyli znajomość słabych i mocnych stron.

Wiedza o zmianach jakim podlega ciało i mózg nastolatka pomaga dorosłym zrozumieć jego zachowanie i daje wskazówki by w tym procesie zmian wesprzeć i przygotować go do bycia dorosłym.

Bibliografia

JENSEN F. E., *Mózg nastolatka : jak przetrwać dorastanie własnych dzieci*, Warszawa : Grupa Wydawnicza Foksal, 2016

PAWEŁCZYK-CNUDDE B., *Mózg nastolatka odkrywa swoje tajemnice*, Warszawa : BC-FP, 2021

Adriana Karwowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Tydzień Bibliotek 2024 w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie

Ogólnopolska akcja promocji czytelnictwa i bibliotek *Tydzień Bibliotek* swoją historią sięga roku 2004 kiedy to Polska weszła do Unii Europejskiej. Pomysłodawcą i koordynatorem tego programu jest Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Każda edycja przebiega pod innym hasłem, a jego wyboru dokonuje Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Na początku termin akcji był ruchomy, a od kilku lat data tego wydarzenia jest stała – *Tydzień Bibliotek* jest realizowany od 8 do 15 maja. Celem tego przedsięwzięcia jest propagowanie czytania i działalności bibliotek oraz podkreślenie ich roli w poprawie jakości życia i edukacji. Ważne jest także zwiększanie prestiżu zawodu bibliotekarza i docieranie do coraz szerszych kręgów społeczeństwa.

Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie od wielu już lat bierze aktywny udział w tym programie i rokrocznie wychodzi z nową, niezwykle różnorodną ofertą. Tegoroczna edycja *Tygodnia Bibliotek* odbyła się pod hasłem „Biblioteka – miejsce na czasie".

Nasza biblioteka w ramach *XXI Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek* zaproponowała swoim czytelnikom bogatą ofertę. Były to następujące działania:

- „Wędrujące książki" – akcja bookcrossingu, która jest świetną formą dawania książkom drugiego życia.

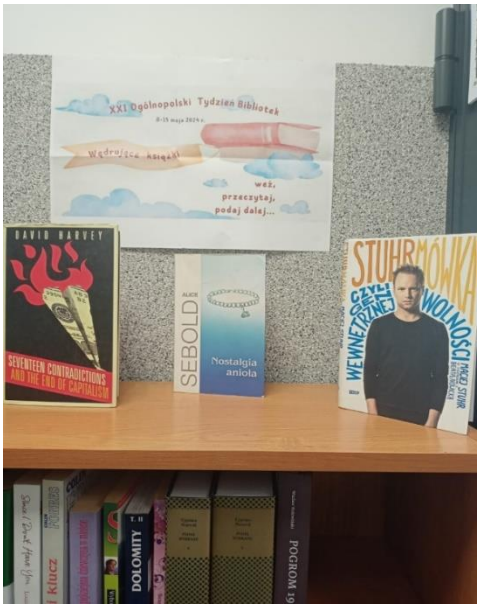

- „Para-buch, książka w ruch” – zajęcia czytelniczo-edukacyjne z elementami ruchu skierowane do najmłodszych dzieciom. Scenariusz tych zajęć powstał w oparciu o obowiązujące kierunki polityki oświatowej. W trakcie spotkania dzieci dowiedziały się jakie korzyści płyną z czytania książek oraz jak należy o nie dbać. Następnie z zainteresowaniem wysłuchały wiersza Juliana Tuwima „Lokomotywa” oraz wzięły udział w zabawie ruchowej „Maszynista zuch”. Podsumowaniem spotkania były gry na magicznym dywanie, podczas których przedszkolaki wykazały się dużą umiejętnością pracy zespołowej. Przeprowadzone zajęcia niewątpliwe przyczyniły się do rozwoju aktywności fizycznej dzieci.

- „Od znaku do litery” – to kolejne zajęcia edukacyjno-czytelnicze dedykowane naszym najmłodszym czytelnikom. Dzieci zapoznały się z zasadami korzystania z biblioteki. Z zaciekawieniem obejrzały przyniesione książki. Największym jednak zainteresowaniem cieszyła się książka napisana brajlem i książeczka „Od znaku do litery, czyli krótka historia pisma” przygotowana przez naszych kolegów i koleżanki, nauczycieli bibliotekarzy z Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, gdzie oprócz warstwy informacyjnej i estetycznej znaleźć mogliśmy elementy rozszerzonej rzeczywistości. Zwieńczeniem spotkania było wykonanie przez dzieci techniką origami zakładek – biedronek.

- „Książka w grze” – to gra terenowa śladami literatury, która jest świetną formą aktywizującą. Podopieczni Ośrodka Wsparcia w Ciechanowie podążali śladami twórczości Marii Konopnickiej. Uczestnicy odkrywali ukryte wśród drzew wiersze, poszukując jednocześnie odpowiedzi na przygotowane pytania. Entuzjazm i zaangażowanie uczestników sprawiły, że gra była nie tylko edukacyjną przygodą, ale również okazją do wspólnej zabawy i integracji. Była to także doskonała forma promocji czytelnictwa, jak i literackiego dziedzictwa regionu.

- „Zdrowo zaczytani” – zajęcia edukacyjno-czytelnicze propagujące zdrowy styl życia. Temat bardzo na czasie stąd duże zainteresowanie uczestników. Głośne czytanie opowiadania „Zdrowo jem” oraz pogadanka dotycząca zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej, uwrażliwiły dzieci i utwierdziły w przekonaniu, że ich zdrowie zależy w dużej mierze od nich samych. Dopełnieniem spotkania były aktywizujące gry i zabawy z wykorzystaniem interaktywnej tablicy i magicznego dywanu.

- „Czyta mama, czyta babcia, czytam ja” – pasowanie na czytelnika uczniów klasy pierwszej ze Szkoły Podstawowej TWP w Ciechanowie.

- „Czytanie to wielka sprawa i fajna zabawa” – zajęcia edukacyjno-czytelnicze dedykowane najmłodszym z najmłodszych. Tematem przewodnim spotkania była oczywiście książka. Dzieci wysłuchały z wielkim zainteresowaniem znanych wierszy Jana Brzechwy takich jak „Żaba”, „Na straganie” czy „Kaczka Dziwaczka”. Maluszki z chęcią oglądały również przyniesione książeczki i wspólnie wykonały pierwsze w swoim życiu zakładki.

- „Dobry zwyczaj wypożyczaj” – zajęcia edukacyjno-czytelnicze promujące zarówno bibliotekę jak i jej zbiory. Uczestnikom spotkania zaprezentowano bajkę edukacyjną „Warto czytać” z serii „Rodzina Treflików”. Następnie przedszkolaki obejrzały krótki film edukacyjny na temat zasad korzystania z książek. Kolejnym punktem była rozmowa z dziećmi na temat zalet czytania i tego, jak wielkie korzyści czerpiemy z książek. Nie obyło się także bez głośnego czytania dzieciom. Tym razem był to wiersz o zawodzie bibliotekarza. Dopełnieniem spotkania były gry i zabawy edukacyjne aktywizujące dzieci z wykorzystaniem narzędzi technologii informacyjno-komunikacyjnej.

Tegoroczne hasło „Biblioteka – miejsce na czasie” w pełni oddaje to, że książki i biblioteki wracają do łask, co nas bibliotekarzy bardzo cieszy. Frekwencja na zaproponowanych przez nas zajęciach sprawia, że nasza praca ma sens. Akcje takie jak Tydzień Bibliotek są niebywałą okazją do odkrywania świata ukrytego w książkach, który dostępny jest na wyciągnięcie ręki. Wystarczy tylko odwiedzić bibliotekę.

Agnieszka Kołodziejska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Wychowanie przez sport

Wydawnictwa zwarte

1. GRZEGORCZYK Beata. WF (nie tylko) dla dziewcząt : piłki Body Ball, laski gimnastyczne, taśmy Thera Band, gimnastyka artystyczna. Poznań : Forum Media Polska, 2016. ISBN 978-83-260-2515-0.
2. GUSZKOWSKA Monika. Aktywność fizyczna i psychika : korzyści i zagrożenia. Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2013. ISBN 978-83-7780-629-6.
3. JARVIS Matt. Psychologia sportu. Gdańsk : Gdańskie Wydaw. Psychologiczne, 2003. ISBN 83-89120-37-2.
4. ŁUSZCZYŃSKA Aleksandra. Psychologia sportu i aktywności fizycznej : zagadnienia kliniczne. Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN, 2011. ISBN 978-83-01-16540-6.
5. MADEJSKI Eligiusz. Wybrane zagadnienia współczesnej metodyki wychowania fizycznego : podręcznik dla nauczycieli i studentów. Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2007. ISBN 978-83-7308-891-7.
6. NAZIEMIEC Leszek. Dzikie dziecko : jak wspierać rozwój psychoruchowy dziecka w zgodzie z naturą. Gliwice : Sensus, copyright 2023. ISBN 978-83-283-9517-6.
7. POŚPIECH Jerzy (red.). Nowoczesne wychowanie fizyczne. Wrocław : Wydawnictwo BK, 2006. ISBN 83-89829-14-2.
8. RATEY John J., HAGERMAN Eric. Ćwiczenia fizyczne a mózg : wzmocnij koncentrację, zdrowie psychiczne, równowagę hormonalną oraz zwiększ poziom neuroprzekaźników, by twój mózg był silniejszy. Białystok : Vital, 2022. ISBN 978-83-8272-222-2.
9. UMIASTOWSKA Danuta (red.). Aktywność ruchowa ludzi w różnym wieku. Szczecin : Albatros, 2001. ISBN 83-88038-32-X.
10. UMIASTOWSKA Danuta. Refleksje o lekcji wychowania fizycznego : podręcznik akademicki. Szczecin : Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2023. ISBN 978-83-7972-654-7.

11. WELSCHE Mone. Ukierunkowana na relacje pedagogika ruchu według koncepcji Weroniki Sherborne. Gdańsk : Harmonia Universalis, 2019. ISBN 978-83-7744-193-0.
12. WĘGLARZ Józef. Aksjologia ciała w edukacji fizycznej. Kraków : Impuls, 2021. ISBN 978-83-8095-986-6.
13. WĘGLARZ Józef. Intelektualizacja w edukacji fizycznej : przykładowe materiały metodyczne. Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2022. ISBN 978-83-8294-053-4.
14. WĘGLARZ Józef. Rzecz o wychowaniu w wychowaniu fizycznym. Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2020. ISBN 978-83-8095-921-7.
15. WOLAŃSKA Teresa (red. nauk.). Aktywność fizyczna a zdrowie. Warszawa : "Estrella", 1995. ISBN 83-86622-13-X.
16. ZALEWSKA-MELER Agnieszka. Kultura ruchu dziecka przedszkolnego. Kraków : Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2019. ISBN 978-83-8095-724-4.
17. ZUCHORA Krzysztof. Nauczyciel i wartości : z filozofii kultury fizycznej i pedagogiki sportu. Warszawa : Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego : Spółka Wydawnicza Heliodor, cop. 2009. ISBN 978-83-89630-94-0.
18. ŻOŁYŃSKI Stanisław. Program nauczania wychowania fizycznego dla liceum i technikum wraz z planami pracy i kryteriami oceniania : "Ruch – zdrowie dla każdego 3". Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe "Fosze", copyright 2019. ISBN 978-83-7586-139-6.
19. ŻOŁYŃSKI Stanisław. 100 scenariuszy zajęć na 100 lekcji wychowania fizycznego : poradnik metodyczny z propozycjami scenariuszy zajęć dla klas IV-VIII szkoły podstawowej do programu nauczania "Ruch – zdrowie dla każdego 2". Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe "Fosze", 2021. ISBN 978-83-7586-176-1.
20. ŻOŁYŃSKI Stanisław. Zarys postępowania korekcyjnego w praktyce szkolnej : "ruch – lek dla wszystkich". Rzeszów : Wydawnictwo Oświatowe "Fosze", 2021. ISBN 978-83-7586-166-2.

Artykuły w wydawnictwach ciągłych

1. BICKA Anna, KOZDROŃ Ewa. Aktywność fizyczna ludzi starszych czynnikiem adaptacyjnym do określonego wysiłku fizycznego. Kultura Fizyczna 2003, nr 5-6, s. 26-28.

2. BIELSKI Janusz. Kultura fizyczna w kategoriach wartości. Lider 2010, nr 2, s. 5-7.

3. BIELSKI Janusz. Trzy nurty stanowienia celów wychowania. Lider 2006, nr 12, s. 3-4.

4. BŁAŻEJCZYK Gabriela. Wycieczki w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Lider 2008, nr 7-8 s. 13-21.

5. BRONIKOWSKI Michał [et al.]. Zabawy i gry ruchowe jako element wychowania prozdrowotnego. Lider 2008, nr 4, s. 27-30.

6. CISZKOWSKA Grażyna. Wychowanie fizyczne poszukujące czyli wychowanie do kultury fizycznej fundamentem dla zdrowego stylu życia. Lider 2010, nr 7-8, s. 21-24.

7. DZIUBIŃSKI Zbigniew. Sport w kształtowaniu dojrzałej osobowości. Dyrektor Szkoły 2000, nr 11, s. 6-8.

8. LEKSY Karina. Aktywność fizyczna dzieci i adolescentów w czasie pandemii COVID-19 – przegląd badań i rekomendacje dla praktyki pedagogicznej. Problemy Opiekuńczo Wychowawcze 2022, nr 1, s. 41-53.

9. ŁAZAR Marta. Nie tylko uczę, ale i wychowuję. Lider 2008, nr 7-8, s. 11-12.

10. NOWOCIEŃ Jerzy. Wychowanie-Sport-Olimpizm. Lider 2009, nr 12, s. 12-14.

11. PALICA Danuta. Nordic Walking w szkolnym wychowaniu fizycznym. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne 2014, nr 11, s. 12-14.

12. PAWŁUCKI Andrzej. Wychowanie fizyczne: ucznia późnej dorosłości. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne 2010, nr 7, s. 4-11.

13. RASZKA Jadwiga. Sport to zdrowie, radość i dobra zabawa. Wychowanie w Przedszkolu 2013, nr 7, s. 29-31.

14. SAJDA Beata. Znaczenie nowych form aktywności ruchowej w kształtowaniu prozdrowotnych postaw dziewcząt w wieku dorastania. Lider 2001, nr 2, s. 26-28.

15. SORNOWSKA Dorota. Wprowadzenie do świata fitness. Lider 2006, nr 10, s. 19-23.

16. WARCHOŁ Krzysztof. Formy prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w teorii i praktyce. Lider 2006, nr 10, s. 7-9.

17. WARCHOŁ Krzysztof. Sport szkolny : w procesie wychowania fizycznego. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne 2007, nr 11, s. 55-58.

18. WINCZEWSKI Piotr. Zabawy ruchowe na zimową porę. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne 2014, nr 11, s. 34-37.

19. WOŹNY Paweł. Jak motywować ucznia do wysiłku fizycznego, aby był przyjemnością a nie przykrym obowiązkiem? Lider 2009, nr 11, s. 22-23.

20. ZAWODNY Jacek. Aktywność rekreacyjno-ruchowa – porównanie młodzieży i osób starszych. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne 2012, nr 9, s. 24-27.

21. ZGURSKI Waldemar Sprawność i aktywność fizyczna w kontekście oddziaływań środowiskowych i zdrowia. Lider 2006, nr 11, s. 3-4.

WARTO PRZECZYTAĆ

Bożena Lewandowska
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie

Bogdańska Teresa : Rymowanki do ćwiczeń kinestezji artykulacyjnej, Warszawa : CzytaMisie, 2023

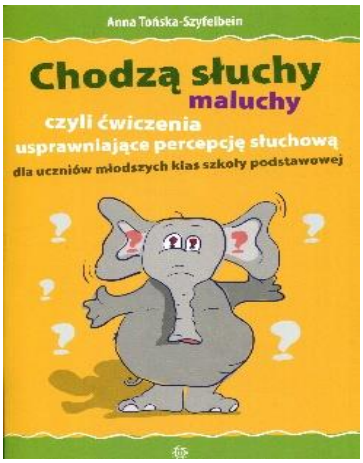

Tońska-Szyfelbein Anna : Chodzą słuchy maluchy czyli Ćwiczenia usprawniające percepcję słuchową dla uczniów młodszych klas szkoły podstawowej, Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2023

Różańska-Gał Anna : Wyciszanki żłobkowo-przedszkolne : 50 błyskawicznych sposobów na powrót do "tu i teraz" , Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2023

WARTO PRZECZYTAĆ

Zawierucha Anna : Od bierności do aktywności komunikacyjnej czyli AAC w pracy grupowej, Zgorzelec : Kapelusz z Kwiatami - Wydawnictwo Edukacyjne, 2023

Mosback Lauren : Każdy czasem się martwi : jak radzić sobie ze zmartwieniami i zredukować stres : 56 ćwiczeń opartych na terapii poznawczo-behawioralnej i uważności, Sopot : Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2023

Painter Kim Kiker : Grupowy trening umiejętności społecznych : dla dzieci i młodzieży z zespołem Aspergera, Gdańsk : Wydawnictwo Harmonia, 2023

WARTO PRZECZYTAĆ

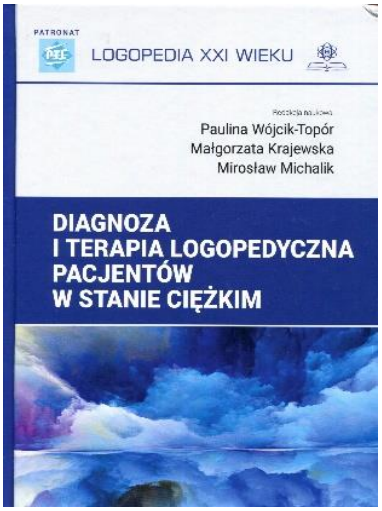

Diagnoza i terapia logopedyczna pacjentów w stanie ciężkim / Paulina Wójcik-Topór, Małgorzata Krajewska, Mirosław Michalik, Gdańsk : Harmonia Universalis, 2023

Twenge Jean M. : iGen : dlaczego dzieciaki dorastające w sieci są mniej zbuntowane, bardziej tolerancyjne, mniej szczęśliwe – i zupełnie nieprzygotowane do dorosłości* i co to oznacza dla nas wszystkich, Sopot : Smak Słowa, 2023

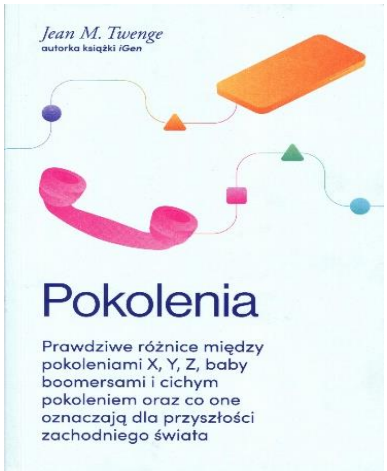

Twenge Jean M.: Pokolenia, Sopot : Wydawnictwo Smak Słowa, 2024

NOTY O AUTORACH

Magdalena Andura – nauczyciel wychowania przedszkolnego w Przedszkolu nr 401 w Warszawie.

Ewa Bochynek – kierownik Filii Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu. Filia w Wałbrzychu.

Monika Biedrzycka-Gładka – absolwentka Wydziału Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych w Warszawie oraz Wydziału Psychologii Społecznej SWPS w Warszawie. Pracuje jako koordynator ds. instruktażu dla bibliotekarzy w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie a także psycholog w Społecznej Szkole Podstawowej STO w Ciechanowie. Lubi ambitną prozę i pamiętniki.

Adriana Karwowska – pracownik Działu Udostępniania w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie**.**

Agnieszka Kołodziejska – dyplomowany nauczyciel bibliotekarz, pracownik Wydziału Informacyjno-Bibliograficznego w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie, absolwentka Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Klaudia Kupiec – nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej w Szkole Podstawowej im. I. J. Paderewskiego w Zagościńcu.

Bożena Lewandowska – nauczyciel bibliotekarz, pracownik Wydziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów w Bibliotece Pedagogicznej Ciechanowie. Autorka i prowadząca kursy na platformie zdalnego nauczania Moodle BP w Ciechanowie.

Emilia Mech – nauczyciel muzyki i bibliotekarz w Szkole Podstawowej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Zagościńcu.

Beata Michalak – nauczyciel w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 22 im. Janusza Korczaka w Płocku.

Ewelina Ochnik – nauczyciel wychowania przedszkolnego w Przedszkolu nr 401 w Warszawie.

Joanna Opozda-Zawadzka – nauczyciel chemii, biologii i informatyki w Zespole Państwowych Szkół Muzycznych im. M. Karłowicza w Krakowie.

NOTY O AUTORACH

Bogumiła Pawłowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Mławie.

Dorota Sitek – nauczyciel wychowania przedszkolnego w Miejskim Przedszkolu nr 4 z Oddziałami Integracyjnymi im. Pluszowego Misia w Ciechanowie.

Renata Staszków – nauczyciel w Przedszkolu nr 14 "Muzyczna Kraina" w Inowrocławiu.

Justyna Wasiak – nauczyciel języka polskiego i historii w Szkole Podstawowej im. Ignacego Jana Paderewskiego w Zagościńcu. „*Moją pasją jest praca z młodzieżą. Cenię w pracy z uczniami bezpośredniość, zdolność do improwizacji, ale także ich beztroskę. Możliwość uczenia dzieci i uczenia się od uczniów jest dla mnie wspaniałym doświadczeniem. Pracując razem z nimi wiem, że teatr niesamowicie inspiruje i pokazuje, że historia nie musi być nudna, może być ciekawa i możemy czuć się także jej częścią”.*

Anna Wesołowska – nauczyciel bibliotekarz w Bibliotece Pedagogicznej w Ciechanowie. Filia w Mławie.